

A kisebbségi  
önkormányzatok  
10 éve  
Budapesten

A **Barátság** melléklete

A Városháza Dísztermében  
2006. június 20-án megtartott  
konferencia szerkesztett anyaga

# Megyesné Dr. Hermann Judit aljegyző megnyitója



Engedjék meg, hogy megköszönjem *Kaltenbach Jenő* úrnak, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának és *Heizer Antal* úrnak, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal vezetőjének hogy elfogadták meghívásunkat erre, a számunkra igen fontos rendezvényre!

A mai esemény a fővárosi kisebbségi önkormányzatiság elmúlt évtizedét kívánja görcső alá venni. A konferencia megszervezésével az volt a Fővárosi Önkormányzat célja, hogy a budapesti kisebbségi önkormányzatok vezetői osszák meg a saját tapasztalataikat velünk és egymással. Így mindannyian betekintést nyerhetünk a tizenegy fővárosi és – talán rajtuk keresztül – a kétszázhárom kerületi kisebbségi önkormányzat életébe, tevékenységébe is. Ez az áttekintés feltehetően nem csak az érdeklődők számára lesz öröndetes, hiszen az elhangzó előadások a jelenlévők között sokakban megható közös élményeket, szép pillanatokot idézhetnek fel. Ezekkel, magukban és egymásban is megerősíthetik a kulturális kötődéseiket.

E munkát a Fővárosi Önkormányzat mindig örömmel támogatta. A kisebbségi önkormányzatokkal kapcsolata kiegyensúlyozott volt, s jelenleg is a vonatkozó jogszabályoknak megfelelő megállapodásokon nyugszik. A Fővárosi Önkormányzat a Szervezeti és Működési Szabályzatában rögzítette a kisebbségi önkormányzatok jogainak gyakorlásához s a működésük biztosításához szükséges legfontosabb szabályokat. Több, hosszú távú koncepciójában is állást foglalt a kisebbségek esélyegyenlőségének elősegítése érdekében. Többek között ilyen „Budapest közoktatási fejlesztési terve”, az „Esélyegyenlőség 2000” program és a főváros nemzetközi kon-

cepciója is. Az említett dokumentumok olyan kérdésekkel foglalkoznak, mint a nemzeti, etnikai oktatás helyzete és fejlesztési irányainak meghatározása, a hátrányos helyzetű rétegek munkaerő-piaci lehetőségeinek javítása, illetve a kisebbségi önkormányzatok bevonása a főváros nemzetközi kapcsolatainak alakításába.

A Fővárosi Önkormányzat hat nemzeti és etnikai kisebbségi intézményt tart fenn, amelyek közül négy (a szerb, a horvát s a szlovák tanítási nyelvű óvoda, általános iskola gimnázium és diákotthon, illetve a német nemzetiségi gimnázium és kollégium) az oktatási ágazathoz, egy-egy (a Cigányház-Romano Kher és a Napház Khamorro Kisebbségi Klub) pedig a szociálpolitikai, illetve kulturális ágazathoz tartozik.

Öröndetes, hogy kerületi önkormányzati fenntartásban 2003/2004-es tanévtől görög általános iskola is működik Budapesten, illetve, hogy egy tanévvvel később az országos és a fővárosi önkormányzat közös székhelyén tizenkét évfolyamos Kiegészítő Görög Nyelvoktató Iskola is létesült. A Hriszto Botev Bolgár-Magyar Iskola a két állam között létrejött szerződés alapján, közös fenntartású állami iskolaként működik.

A lengyel, a német, az örmény, a ruszin, a szlovák és az ukrán kisebbségi önkormányzatok már tíz éve folytatják munkájukat főváros által biztosított irodákban. A belvárosban, közkedvelt helyen, az *Akadémia utcában* található ezek kb. 100 m<sup>2</sup> körüli helyiségcsoportok. A többi önkormányzatnak – a görögnek, a bolgárnak, a horvátnak és a szerbnek –, amelyek együtt kívántak elhelyezkedni az országos önkormányzatokkal, az üzemeltetési költségeket biztosítja a főváros. A kisebbségi önkormányzatok minden évben közvetlen támogatást kapnak a működésükhöz a főváros költségvetéséből. Ez az elmúlt tíz év alatt összességében több mint egymilliárd forintot tett ki. Évről évre sikerrel indulnak a Fővárosi Önkormányzat Esélyegyenlőségi-, Oktatási és ifjúsági-, Civil-, Kulturális-, Idegenforgalmi-, valamint a Közbiztonsági és bűnmegeelőzési pályázatokon.

Önkormányzataink az elmúlt évtizedben a felsoroltakon kívül is számos más esetben és formában működtek együtt. Példaként említhetném a kőbányai lengyel templom melletti volt idősek otthonának az önkormányzat számára történő átadását, a Roma Holokauszt-emlékmű felállítását és jó néhány emléktábla elhelyezését.

Azzal az óhajjal kívánok Önöknek sikeres rendezvényt, hogy hasonlóan hatékony és eredményekben gazdag legyen a kapcsolatunk a jövőben is.

# „Legyen a város szerves része a budapesti kisebbségi kultúra!”

*Kaltenbach Jenő bevezetője*



A nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa szerint változtatni kellene a jelenlegi, „kicsit skanzenszerű” budapesti kisebbségi kultúrán, mert a nemzetiségek életének a város „szerves részévé” kellene válnia.

Kaltenbach Jenő „A kisebbségi önkormányzatiság egy évtizede a fővárosban” című, június 20-án tartott konferencia megnyitóján arra hívta fel a figyelmet, hogy a kulturális és gazdasági sokszínűség nélkül ma unalmasak lennének az európai nagyvárosok.

Utalt arra, hogy míg a korábbi évszázadokban a városi lét a kisebbségek számára a kultúra és a hagyományok elvesztését, az asszimilációt jelentette, addig ma éppen ezek a városok biztosítanak lehetőséget a közösségi örökségek megőrzéséhez.

A kisebbségi ombudsman szerint a főváros ma a közösségi intézményi terek megteremtésével jól szolgálhatja a nemzetiségi identitás megőrzését.

# „Jöjjön létre Budapesten egy közösségi tér!”

*Heizer Antal köszöntője*

Heizer Antal, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke megnyitójában mindenekelőtt arról szőtt, hogy a választói névjegyzékbe Budapesten eddig – a romákat kivéve –, idóarányosan megfelelően jelentkeztek, és arra kérte a jelenlévőket, továbbra is buz-



dítsák a kisebbségi közösségeikhez tartozókat arra, hogy jelentkezzenek a szavazólistára, különben nem lesz lehetőségük arra, hogy jelöljenek, és szavazataikkal a legmegfelelőbb embereket juttassák az öt-öt tagú kisebbségi önkormányzatokba.

Ez lesz az első alkalom, amikor Budapesten kívül a megyékben is kisebbségi önkormányzatok alakulhatnak. Eddig a fővárosi önkormányzatok egyedül képviselték a rendszerben a középszintet, de ez a módosított kisebbségi törvény következtében megváltozik és 2007 márciusában – az országos önkormányzatok megalakulásával egy időben – kilenc tagú megyei kisebbségi önkormányzatok jönnek létre ott, ahol erre a törvény lehetőséget ad.

Végük kiemelte, mennyire fontos lenne – és ez lehetne a Fővárosban, a kormánnyal közösen a következő ciklus legfontosabb feladata, hogy létrejöjjön Budapesten egy olyan közösségi tér, kulturális központ ahol a kisebbségek hagyományai, mint pl. a német vagy szerb színház továbbélhetnének, helyet biztosítva természetesen valamennyi kisebbség számára.

# Oktatás – kultúra – testvérvárosok

A magyarországi lengyelség létszáma jelenleg körülbelül 10-12 ezer fő. Az ország területén szóróványban élnek, egyharmaduk azonban a fővárosban, Budapesten.

A lengyelség magyarhoni története egy évezredes, azaz majdnem olyan messzire nyúlik az időben, mint a történelmi magyar államé. A többnyire jószomszédi viszony, Lengyel- és Magyarország közötti dinasztikus kapcsolatok következménye, valamint abból ered, hogy a Magyar Királyság területén lengyel tudósok, művészek, iparosok telepedtek meg. Sok zárt, falusi település is létrejött a kora középkortól kezdve, a folytonos magyarországi lengyel jelenlétről azonban inkább a XVIII. század elejétől kezdve beszélhetünk.

A magyarországi lengyelség – egyúttal a lengyel és magyar nemzet – történetének legjelentősebb és legfényesebb fejezetei közé tartozik az 1848/49-es magyar forradalom és szabadságharc időszaka, amelyben *Bem* és *Dembinski* tábornokkal az élen több ezer lengyel tiszt és közkatoná vett részt.

A magyarországi lengyelség önszerveződésére 1862-től, a XIX. század második felétől került sor.

A másik, hallatlanul fontos fejezetet a II. világháború éveit jelentették, amikor Lengyelországot 1939-ben lerohanták a náci Németország és a sztálini Szovjetunió csapatai: ekkor több mint százezer lengyel katona és civil személy menekült Magyarországra, s talált menedéket a háború végéig, vagy átmenetileg.

A II. világháború után a magyarországi kommunista államgépezet feloszlatta a lengyel szervezeteket és államosította vagyonukat. Az ismételt önszerveződésre csak 1958-ban nyílt lehetőség. A valódi, új nemzeti mozgalom megszületésére azonban csupán a Magyar Köztársaság teljes függetlenségének időszakában, azaz a 1990-től kerülhetett sor. Míg az 1980-as évek során csak egyetlen fóruma volt a lengyelségnek, Budapesten, 1993-ban már hat ilyen központ működött, 1995-ben huszonhárom, jelenleg (1998-tól) pedig – tizennégy megyében és a fővárosban – ötvenkét lengyel szerveződés működik. (Budapesten tizenöt.)

A magyarországi lengyelség ma két országos szervezetet működtet (a *Bem József Egyesületet* 1958-tól és a *Szent Adalbert Egyesületet* 1992 óta). Az 1994-95-ös évektől kezdve kisebbségi önkormányzatok jöttek létre (közöttük az Országos és a Fővárosi Lengyel Kisebbségi Önkormányzat), a lengyelek 1998-ban visszanyerték a *Lengyel Házat* és a *Lengyel templomot*, amely 1991-ben a *Budapesti Római Katolikus Lengyel Perszonális Plébánia* rangot kapta. A művészet és tudomány művelői 1996-ban létrehozták a *Magyarországi Lengyel Alkotók Fórumát*, az üzletemberek pedig a *Polonia-Hungaria* Magyarországi Lengyelek Érdekvédelmi Szövetségét.



A lengyelség saját intézményeket is létrehozott. A *Magyarországi Lengyelek Múzeuma és Levéltára* 1998-ban alakult.

Az Önkormányzat alakuló évében, 1995-ben, a diákok oktatása az úgynevezett *vasárnapi iskolákban*, valamint a Lengyel Nagykövetség mellett működő oktatási intézményben történt. A vasárnapi iskolákban nem volt egységes tanmenet, minden tanár a maga elgondolkodása szerint tanította az igen különböző nyelvtudással rendelkező diákokat. A fővárosi és az országos önkormányzatunk azt a közös célt tűzte maga elé, hogy a magyarországi lengyel gyerekek számára megfelelő egységes tantervet dolgozzon ki s valósítsa meg. 1996-óta az oktatási ügyek az Országos Kisebbségi Önkormányzat hatáskörébe tartoznak. 2004. szeptember óta tanítanak az *Országos Lengyel Nyelvoktató Iskolában*, amely az Oktatási Minisztérium jogszabályainak megfelelően működik.

A Fővárosi Lengyel Kisebbségi Önkormányzat részt vesz a Lengyel Iskola tanévnnyitó és tanévzáró ünnepségein, valamint versenyeik megszervezésében.

*Ifjúsági néptánc együttesünk* is működik. 1993-ban alakult az egykori *Dwa Bratanki*. 2000-től működik és nagyon jól fejlődik a *Polonez*, amely jelenleg nem csak a magyarországi lengyelek ünnepségein vesz részt, hanem számos külföldi fellépéssel is büszkélkedhet, amelyeken a lengyel folklórt népszerűsítették.

Színpadi együttesünk 1998-ban *Za Kurtyna* néven jött létre a Fővárosi Lengyel Kisebbségi Önkormányzat mellett és támogatásával. Jelenleg *Dom Otworthy* néven működik. A lengyel származású fiatalok már több, igen magas színvonalú előadáson vannak túl. A Lengyelországban rendezett, hagyományos Külhoni Színházak Fesztiválján már több alkalommal is képviselték a magyar lengyelséget.

Folyóiratainkra is büszkék lehetünk. A *Magazyn Polonia* utódjaként 1995-től a *Polonia Wegierska* című

havilap és az 1998-tól negyedévenként jelentkező *Glos Polonii* című folyóirat is megjelenik, de a magyarországi lengyeleket, közös emlékeket és történelmet érintő könyveink, naptáraink is születnek, s 1998 óta hetente adásba kerülő, lengyel nyelvű rádióműsorunk van.

A lengyeltség legfontosabb, nemzetközi szervezeteinek is tagjai vagyunk.

Az FLKÖ 1995-ben alakult meg. Első ülését a Bem József Lengyel Kulturális Egyesület székhelyen tartotta. A végleges székhely hiánya miatt a következő ülései szintén ezen a helyen, illetve a Közigazgatási Hivatalban voltak. A jelenlegi, Akadémia utca 1. szám alatti irodahelyiségben az Önkormányzat 1996. február óta működik (1998-ig az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzattal közösen).

Legnagyobb rendezvényeink és eseményeink közé számítható november 11-e, a *Függetlenség Napja*, amikor Budapest utcáin magyar és lengyel fűvészekarok kíséretében fáklyás felvonulásra került sor. (Az utóbbi években, a magas költségek miatt a felvonulást a Lengyelországból érkező neves művészek részvételével megtartott kulturális programok helyettesítik). 2000-től minden évben megrendezzük az immár hagyományosan nagy népszerűségnek örvendő *Polonia Bál*-t, amelynek színvonalát ismert és népszerű lengyel művészek emelik. Több évtizede – a Magyarországon élő időseink gondozása keretében – legalább évente egyszer *nyugdíjas-találkozót* szervezünk, kulturális programokkal.

Létrehoztuk a *Wspólna Kasa* (Közös Pénztár) intézményét, amelynek fő feladata a magyarországi lengyeltség szervezeteinek, a lengyel templomnak, az ELTE-n működő *Lengyel Tanszéknek* és a *Wysocki Légiónak* a támogatása;

A Fővárosi Lengyel Önkormányzat mellett megalapítottuk a *Lengyel Alkotói Fórumot*: célja a Magyarországon élő lengyel művészek támogatása, kiállításai, tárlataik szervezése, kiadványaik gondozása.

2000-ben, Bem József tábornok halálának 150. évfordulóján az FLKÖ márvány emléktáblát helyezett el az Akadémia u. 1. sz. alatti ház homlokzatán, ahol egy ideig a tábornok lakott (az épületben található jelenleg a FLKÖ székhelye).

Folyóiratok és könyvek kiadásáról, illetve megjelenésük támogatásáról is beszámolhatunk. „*A lengyel és magyar ellenzék együttműködése 1956-90 között*” címmel kiállítást rendeztünk és könyvet jelentettünk meg. Ezen túl, részt vettünk gyermekeknek szóló folyóiratok és könyvek kiadásában is. A Lengyel Perszonális Plébánia és a Magyarországi Lengyel Katolikusok Szt. Adalbert Egyesület által szervezett programok („*Ismét a mi szabadságunkért és a titekéért*” című történelmi konferencia, a *Keresztény Kulturális Napok* stb.) szervezésében is közreműködünk, illetve támogattuk megrendezésüket.

Az OLKÖ-vel együttműködve részesei voltunk a „*Szent László*” és „*Magyarországi lengyelekért*” díj odaítélésének, illetve velük és a Lengyel Nagykövetséggel közösen a május 3-ai *Lengyel Alkotmány Napjához*

és 2004 óta a május 1-jei *Polonia Naphoz* fűződő rendezvények szervezésének. A magyarországi lengyeltség legnagyobb ünnepe a június végi *Szent László Napok* szervezési, lebonyolítási feladataiban és végrehajtásában is részt veszünk.

Az Új Köztemetőben levő *lengyel parcella* rendben tartása és ápolása, a *Karácsonyi* és *Mikulás-ünnepségek* szervezése is fontos, folyamatos, illetve visszatérő feladatunk.

Kiemelkedő esemény volt 1998-ban a Lengyeltség Világtanácsa Elnöksége budapesti találkozója, amelyet az FLKÖ az OLKÖ-vel és a Bem József Lengyel Kulturális Egyesülettel közösen rendezett.

Rendszeresen szerveztünk programegyeztető koordinációs találkozókat a civil szervezetek és Budapesten működő önkormányzatok számára.

Az *anyanyelv ápolása* érdekében az OLKÖ-vel együttműködésben részt veszünk a Magyarországon szervezett *anyanyelvi táborokban*.

2003-tól már csak az FKLÖ szervez lengyelországi anyanyelvi táborokat. Az első táborra a dél-lengyelországi Sziléziában levő *Ustron* üdülőhelyen került sor, ahol a jellegzetes beszédek folkloort, történelmet s földrajzot lengyel nyelvű órák keretében ismerhették meg a gyerekek. Utána Krakó – a történelmi lengyel főváros – következett, amely még ma is a lengyelországi történelem és kultúra kincsesbányája, s ahol számtalan magyar-lengyel emlék is található. Ezekkel a lengyel anyanyelvű tanárok vezetésével ismerkedhettek meg a tábor résztvevői. 2005-ben a Zakopane melletti Bukowina Tatrzanskában voltak a gyerekek. E terület igen nagy szerepet játszott a magyar-lengyel történelemben, hiszen itt, a Tatra hegygerincein húzódott az egykori magyar-lengyel határ. A második világháború idején itt voltak a Lengyelországból Magyarországra vezető ellenállási és futárútvonalak. A Zakopanei Ó-tetőben e kor közös hőseinek sírjai is megtalálhatók.

Idén Krynica Zdrójban, hegyvidéki gyógyüdülőben folyt a táborozás. A programban idén Stary Sacz meglátogatása szerepelt, ahol a *IV. Béla* lánya – a *II. János Pál* pápa által szentté avatott – *Kinga* emlékeivel ismerkedhettek meg a gyerekek. Megtekintették Tarnówt, Bem tábornok szülővárosát, valamint a közelben levő Baba Múzeumot is, ahol lengyel történelem, néprajz és irodalom órákat hallgattak meg a múzeumi tárlók segítségével.

A FLKÖ által elfogódott munkaterv alapján az adminisztráció területéhez az alábbi állandó tevékenységek tartoznak:

– a Főpolgármester Hivatal illetékes ügyosztályával, főleg a kisebbségi ügyekkel (is) foglalkozó Pénzügyi Ügyosztállyal való állandó együttműködés;

– a Fővárosi Közgyűlés különböző szakbizottságainak ülésein (elsősorban a kisebbségek érintő üléseken) való részvétel;

– a Lengyel Nagykövetséggel, illetve annak a Konzuli Osztályával való kapcsolattartás és együttműködés (pl. a „*Lengyel Menekültek Rapszódiaja*” című könyv megjelenése támogatása kapcsán);

– az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzattal, a Magyarországi Bem József Lengyel Kulturális Egyesülettel, a Magyarországi Lengyel Katolikusok Szt. Adalbert Egyesületével, illetve kerületi Lengyel Kisebbségi Önkormányzatokkal való együttműködés és információcsere.

– a civil szervezetek és intézmények: a Lengyel Perszonális Plébánia (többek között a templomi orgona felújítása), a Magyarországi Bem József Lengyel Kulturális Egyesület, a Magyarországi Lengyel Katolikusok Szt. Adalbert Egyesülete, a Lengyel Ház, az ELTE lengyel szaka, a Lengyel Rádió, a Polonia TV, a „Dom otwarty” lengyel amatőr színház, a „Polonez” lengyel néptánc együttes, a Wysocki Légión, a lengyel nagykövetség mellett működő Petőfi Sándor Lengyel Iskola és a 2004. szeptember óta működő Országos Lengyel Nyelvoktató Iskola anyagi támogatása;

– Kapcsolattartás a vidéki (pl. a pécsi, békéscsabai, balatonboglári) önkormányzatokkal, részvétel az általuk szervezett ünnepségekben, illetve együttműködés a Székesfehérvár önkormányzatával a Történelmi Konferencia szervezésében;

– a Kisebbségi Kerékasztal keretében együttműködés más kisebbségek fővárosi önkormányzataival, amely nem ért el a várt eredményeket és magától feloszlott;

– együttműködés a Lengyel Házzal;

– együttműködés a Wspólnota Polska-val – Lengyelországban működő, külföldön élő lengyelekkel foglalkozó szervezettel és más lengyel szervezetekkel;

– együttműködés a médiával (a Lengyel Rádióval, a Polonia TV-vel, a Polonia Węgierska folyóirattal és a Rondo című kisebbségi tévéműsorral);

– kapcsolattartás a nagykövetség mellett működő Petőfi Sándor Lengyel Iskolával és a tervezett rendezvényekről szóló kölcsönös tájékoztatás;

Az FLKÖ a budapesti kerületi kisebbségi önkormányzatokkal való szorosabb kapcsolat kialakítására, illetve az együttműködés eredményesebben koordinálására törekszik, ez ugyanis növelné a szerepét a fővárosi lengyeliség körében.

**Mariánné Wesolek Halina**  
elnök

## „Tovább gyarapítottuk a budapesti szlovákok kulturális örökségét”



Vagyunk itt néhányan, akik elnökként, vagy helyettesként három cikluson át élvezhettük képviselőtársaink bizalmát. Jó érzés ez, de óriási felelősség is. Mondom ezt azon a helyen, ahol a többségi nemzet képviselői is ugyanilyen helyzetben vannak. Csak gratulálni szeretnék mindazoknak, akik nem futamodtak meg a problémák elől, akik bátran és fáradtságot nem kímélve tették a dolgukat.

Számos nemzetközi tanácskozáson volt lehetőségem hangot adni azon örömmel, hogy nemzetközileg is példaértékű volt a gondoskodás, amelyet ön-

kormányzatiságunk kialakulásakor éreztünk a Főpolgármesteri Hivatal részéről. A törvény által lehetővé tett működési feltételeket a Hivatal biztosította, mi pedig – bár botladozva – igyekeztünk megfelelni a kihívásoknak.

Nem vagyunk sem feledékenyek, sem hálátlanok, hiszen a többségi nemzet képviselői által jóváhagyott támogatásnak köszönhetően tudtunk bármit is tenni nemzetiségünkért. Köszönjük a támogatást. Köszönettel tartozunk mindazoknak, akik a háttérben csendben, türelmesen fogták kezünket, s máig is tanácsaikkal segítették a munkánkat. Szeretném kiemelni a Gazdasági és Pénzügyi Osztály velünk foglalkozó munkatársait, de köszönettel tartozunk a Közigazgatási Hivatal kisebbségek munkáját ellenőrző munkatársainak és vezetőiknek is. A vidéki önkormányzatok képviselői irigyeltek bennünket a támogatás mértéke miatt. Máig megoldhatatlan konfliktus forrása ez. Mindez a törvény hibájának következménye, mivel tíz év alatt sem rendezte a megyei szintek kialakítását.

Tíz év hosszú idő! Mi elnökök sok-sok tapasztalatot szereztünk. Nagyon örülök, hogy tíz év után lehetőség van egy szakasz értékelésére, annak mérlegelésére, hogy a sok-sok támogatásnak milyen kezelhető eredménye van. Ha hiszik, ha nem, erre az elmúlt időszakban senki sem volt kíváncsi. Sem a támogató, sem a pályázati támogató, de sokszor maga a nemzetiség sem. Egyedül a nemzetiségi

identitástudat tartotta bennünk a felelősségérzést saját nemzetiségünkért. Mindig kellene fáklyavivők, akik segítenek meglátni a fontos dolgokat. Csúpan ezt tettük.

Első feladatunk volt, felkutatni a szlovákokat, s felébreszteni őket több százéves álmukból. Sikertől! *Tizennégy kerületben jól működő szlovák önkormányzatot* hoztunk létre.

Második feladatunk teljesítésként Konferenciát szerveztünk „*A budapesti szlovákok kulturális öröksége*” címmel, melynek tudományos kutatási anyagait könyv formájában is kiadtuk két nyelven. Az anyaország is nagy érdeklődést mutatott e kiadvány iránt.

Harmadik feladatunknak az *anyanyelv megmentését* tűztük célul, s ebben is sikeresnek bizonyultunk. Óriási az érdeklődés *nyelvtanfolyamaink* iránt.

Negyedik feladatunkat, a saját folyóirat, a *Budapeštiansky Slováč* kiadását már tíz éve sikerült tető alá hoznunk.

A elmúlt tíz év során számos kedvező változás történt, amely erőt adott a további munkához. Egy- más sikerei biztattak további teendőkre. Sajnos a Nemzetiségi Törvény hiányossága miatt számos kudarc ért bennünket is, gondolok itt például a Szlovák iskola körüli, máig megoldatlan problémára. Csorbul a szlovák nemzetiség anyanyelven való közművelődéséhez fűződő jogok gyakorlása is, mivel nincsenek meg hozzá a feltételek. Tíz év nem volt elég ennek megfelelő rendezéséhez. A Nemzetiségi Törvény csupán az országos önkormányzatoknak biztosítja az intézmények átvételi jogát és azok fenntartási háttérének biztosítását. A területi szint ezen jogosítványa nincs biztosítva.

Fontos kérdésként vetődött fel testületünkben a differenciált támogatás kérdése is. Testületünk igen fontosnak tartja a folyamatos munkát, amelyet tíz éve folytatunk anyagi források hiányával küszködve. Sok-sok pályázat benyújtásával teremtjük meg rendezvényeink, valamint újságunk kiadásának feltételeit. A törvényt módosítás kapcsán előtérbe került a differenciálás lehetősége, amire ez úton is felhívánk a főpolgármester úr figyelmét.

Szeretném kiemelni, hogy a Fővárosi Szlovák Önkormányzat képviselőtestülete olyan közösség, egy olyan család, amely minden bánatát és örömét megosztja egymással. Együtt ünnepel minden Szilvesztert, de még a nyári üdülést – akár külföldön is – többnyire közösen szervezzük. Ennek köszönhető, hogy nincsenek vitáink, hogy közös erővel mindent meg tudunk oldani.

Önkormányzatunk tevékenységéből ismertetnék néhány feladatot, hátha ösztönzőleg hat ebben a ká- nikulában.

A Fővárosi Szlovák Önkormányzat egyik igen fontos feladatának tartja a *Budapesti Szlovákok* című lap, kéthavonta történő rendszeres kiadását.

A folyóirat állandó részei a szépirodalmat közlő, a – magyar és szlovák nemzetiségű olvasóknak egyaránt fontos – az anyanyelv népszerűsítését szolgáló

szlovák nyelvtanfolyam, továbbá a szlovák nyugdíjas klub munkáját és mindennapi életét bemutató rovatok. A 12. oldal minden számban a humoré és a művelt embert szórakoztató keresztrejtvényé. Lipa táncgyűttesünket, Ozvena kórusunkat, szlovák nyelvtanfolyamunkat is folyamatosan népszerűsítjük a hasábjainkon, s velük kapcsolatos hirdetéseket is közlünk. Lehetőséget nyújtunk a régióban működő szlovák társadalmi szervezetek tevékenységének bemutatására is. 2005-től külön figyelmet szentelünk a hazai szlovákság történelmének és az anyaország- hoz fűződő kapcsolatának, miként a budapesti szlovákok rendezvényeiről, eseményeiről történő tájékoztatásának is.

Lapunk kezdetben kétnyelvű folyóiratként jelent meg, 2003-tól azonban részben lapfilozófiánk megváltozásával, részben az olvasói igényeknek megfelelően, egynyelvűre változtattuk. Ez tökéletes lehetőséget teremt arra, hogy szlovákjaink az újság segítségével gyakorolják az anyanyelvüket, fejlesszék az irodalmi szókincsüket. Mi ezzel járulunk hozzá a mindennapi szóhasználat erősítéséhez.

A *Budapeštiansky Slováč* a fővárosban és környékén élő közel huszonötezres szlovákság nyomtatott sajtóterméke. Ez a tény növeli az újság rangját és jelentőségét. Tekintettel arra, hogy a fővárosban tizen- négy szlovák önkormányzat szervez programokat, tart rendezvényeket, végez érdekvédelmi tevékenységet, az országos nemzetiségi hetilap mellett szükség van egy olyan lapra is, amely megfelelő tájékoztatással segíti ezen önkormányzatok tevékenységét, helyi információkat nyújt a kerületek és régió szlovák lakosságának.

A kéthavonta megjelenő újság példányszámát a korábbi évek tapasztalatai szerint alakítottuk ki. Jelenleg 1500 példányban jelenik meg. Ennek nagyobb része Budapesten, kisebb része a főváros környéki szlovákok körében kerül terjesztésre, illetve a határon túli szlovákokhoz juttatjuk még el.

A megjelenő cikkeket elsősorban a fővárosban élő szlovák újságírók írják és szerkesztik, amiért honoráriumot sem fogadnak el. Jelentős cikkírói tevékenységet fejtenek ki az érintett testületek képviselői is, hogy bemutassák saját kerületi önkormányzatuk életét. A fővárosban működő civil szervezetek szintén szívesen számolnak be munkájukról, rendezvényeikről.

A lapot a Fővárosi Szlovák Önkormányzaton belül működő szerkesztőség állítja össze, a felelős szerkesztő *Hollerné Racskó Erzsébet*. A kiadásért *Hollósy Tiborné* elnök felel.

A Fővárosi Szlovák Önkormányzat saját költségvetésének jelentős részét áldozza a lapkiadásra. E fő bevételi forrás mellett a kerületi szlovák önkormányzatok – a Fővárosi Szlovák Önkormányzattal kötött együttműködési megállapodások alapján – a lehetőségeikhez mérten szintén támogatják az újság megjelenését. A hiányzó forrásokat pályázati úton igyekszünk biztosítani. Fő támogatóink a korábbi években a *Nemzeti Kulturális Alapprogram*, valamint a *Magyarországi*

Nemzeti és Etnikai Kisebbségért Közalapítvány voltak. 2004-től a lapkiadás fejlesztése érdekében az újság felkerült a Fővárosi Szlovák Önkormányzat *internetes honlapjára*. Ez megnövelte a kiadó költségeit. Részben ezzel, valamint a nagy példányszámmal és az érdeklődéssel indokolható, hogy az egyre magasabb minőségű kéthavi lapot a jövő évtől kezdődően mérsékelt előfizetési díj ellenében juttatjuk el olvasóinkhoz.

Önkormányzatunk a folyóirat kiadásához 2005-ben jelentős anyagi támogatást kapott az anyaországtól, amelyet 2006-ban is elnyertünk.

Tavaly decemberben ünnepeltük a Budapeštiansky Szlovák kiadásának tizedik évfordulóját. Az ünnepségen a szlovák Kormány képviselői is megjelentek, s elismerő szavakkal illették a szerkesztőséget.

Az önkormányzat tíz éve alatt minden esztendőben megszervezte a szlovák nyelvtanfolyamot. Az érdeklődők Budapest tizenegy kerületéből, s hét vidéki településről járnak be az oktatásra, heti két tanítási napon (hétfőn és kedden). A képzési szintek alapján kezdő, középhaladó, haladó és nyelvvizsga-előkészítő képzés (külön társalgási órákkal) folyik. A hallgatók száma az elmúlt évtized alatt megközelítően 600 fő volt.

Egyrészt a szlovák származású, korábban a nyelvet beszélő, azon aktívan kommunikáló, mára azonban passzívvá vált nyelvtudással rendelkező, elsősorban középkorú és idősebb korosztályhoz tartozók választanak bennünket. Másrészt a fiatalabb, a szlovák nyelvvel most ismerkedő, vagy korábban csak alapfokú nyelvtudást szerzettek tudhatjuk a hallgatóink között. A harmadik csoportot alkothatnák a középszintű nyelvtudással induló, nyelvvizsga elérésének igényével jelentkező hallgatók, de a hallgatói összetétel továbbra is döntően az első két csoport között oszlik meg.

A szlovák nyelv mindennapi életben történő használatának elősegítése érdekében az elsődleges cél a beszélt nyelv alapvető fordulatainak elsajátítása, a legfőbb nyelvi jellegzetességek oktatása, a beszélt nyelv rutinjellegűvé tételének elősegítése.

A nyelvvizsgára készülő fiatalok számára nyelvtani tesztek, illetve fordítások segítik elő a felkészülést a Rigó utcai megmérettetéshez.

Az élő nyelvi hangzóanyag minden csoportban fontos kiegészítője a tanulásnak. Ezt az önkormányzat Szlovákiából szerzi be.

Az egyre bővülő létszámmal működő tanfolyami oktatással kapcsolatos költségeket (az oktató tanár megbízási díját) az önkormányzat részben a hallga-

tók tanfolyami befizetéseiből, részben pedig pályázati támogatásokból fedezi.

A Fővárosi Szlovák Önkormányzat megalakulása, 1996 óta a *Budapesti Szlovákok Napja* rendezvénye hagyományt teremtett. Ez lett a fővárosban élő szlovákok egyik legfontosabb ünnepe. Budapesten és a környékén élő szlovákság lelki, nemzeti és vallási életének gazdagításához nagymértékben hozzájárult a minden év decemberében megtartott – idén 2006. december 10-én megrendezésre kerülő – *Szlovákok Karácsonya*, amelyet a Budapesti Szlovákok Napja keretében szervezünk meg.

E napon több helyszínen is ünnepelhetnek a főváros szlovákjai. A délelőtti folyamán a *Deák téri evangélikus-templomban* évente egy alkalommal *ökumenikus szlovák nyelvű istentiszteletet* szervezünk hazai és szlovákiai vendég egyházzenei kórusok részvételével.

Fiatal ösztöndíjasaink és szlovák fiataljaink az istentisztelet után több, szlovákok lakta kerületbe is ellátogatnak, hogy koszorút helyezzenek el a szlovák történelmi és irodalmi személyiségek emléktábláinál.

A rendezvénysorozat a *Karácsonyi Koncerttel* folytatódik, amelynek idén is a BM Duna Palota ad otthont. Kezdetben a Szlovák Karácsonyi Koncertet elsősorban a budapesti szlovák lakosok számára szerveztük meg, de a nagy érdeklődésre való tekintettel fontosnak tartjuk, hogy Budapest nagyközönsége is megismerkedjen a szlovák származású hazai előadóművészekkel. A hangversenyen – a korábbi évekkel ellentétben – elsősorban az idei évben kiemelkedő teljesítményt nyújtó fiatal művészek, zenészek kapnak majd meghívást. A koncert színvonalát emeli azonban a több kitüntetést is elnyert – az idén ötéves fennállását ünneplő *Ozvena Budapesti Szlovák Kórus* karácsonyi fellépése is.

A szlovákság felekezeti – evangélikus, görög- és római katolikus – hovatartozását figyelembe véve, az ökumenikus jellegű adventi gyertyagyújtást és meditációt hazai szlovák lelkészek végzik.

A rendezvényen mintegy 350-400 fő jelenik meg rendszeresen, a főváros minden részéből. Az ünnepelők közt mindig ott vannak a Budapesten működő civil szervezetek képviselői, a Békéscsabai, a Szarvasi és a Tótkomlói Szlovákok Baráti Körének, a Budapesti Szlovák Nyugdíjasok Klubjának, az Ozvena Budapesti Szlovák Kórusnak, valamint a Lipa Szlovák Folklóregyesületnek a tagjai is.

**Hollósy Zsuzsanna**  
elnök



# „Az örmények identitásának és kultúrájának megőrzése”

Az 1993-as kisebbségi törvény alapján kiírt első választások a hazai, 15-20 ezer főre tehető örménység számára 1994-ben óriási sikert hoztak. A tizenhárom kisebbség közül a hatodik legtöbb szavazatot kaptuk. Ezzel is bizonyítottuk, hogy a hazai örménység – a történelmi, magyar anyanyelvű örménységnek köszönhetően – igen nagy népszerűségnek örvend.

Hazánkban az örmények tömeges megjelenése 1672-től, az Erdélyben történt letelepedéssel következett be. Őseink az örmény nyelvet elvesztették ugyan a több mint három évszázad során, de hitéletükben megőrizték az ősi örmény liturgia nyelvét, valamint örmény identitásukat, kultúrájukat és hagyományait. Hazánkban a magyar anyanyelvű örmények létszáma ma kb. 15-20 ezer főre tehető. Az örmény nyelvet beszélő örménység a XX. század utolsó évtizedeiben telepedett le hazánkban. Létszámuk közel 300 fő.

1995. február 19-én példás rendben, elsőként alakult meg az Országos Örmény Önkormányzat az országban, majd márciusban létrejött a Fővárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat is. Elnökének a kilenc tagú testület *dr. Issekutz Saroltát* választotta, aki jelen ciklusban is megtartotta elnöki tisztét.

A második választási ciklusban, 1998-2002 között nem alakult meg fővárosi szintű önkormányzat, ami az örmény belharcok miatti tudatos vállalás volt a részünkről. A mostani ciklusban a főváros azon kerületei, amelyek képviselői az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület jelölése által jutottak mandátumhoz, társulási megállapodást kötöttek és Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása (BÖKÖT) néven folytatták az első fővárosi ciklusban megkezdett kulturális tevékenységet a fővárosban.

2003-ban, sikeres választások után a fővárosban az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület képviselői jutottak túlnyomó többségben mandátumhoz, így harmonikus működés időszaka következett, ami remélhetőleg 2007 márciusától is folytatódhat.

1995 komoly tanulási időszak volt nemcsak a megválasztott kisebbségi képviselők, hanem a Főpolgármesteri Hivatal ügyintézői és tisztségviselői számára is. Meg kellett tanulni a kisebbségi önkormányzatiság és a működés szabályait, át kellett hidalni a sokszor hiányos jogszabályból adódó gyakorlati problémákat, meg kellett tanulni pályázatokat írni, számítógéppel dolgozni. Szerencsénkre mindig fordulhattunk segítségért a Hivatalhoz, s itt ki kell emelni a pénzügyekkel foglalkozó szakembergárdát. Nélkülük nem sikerült volna mozgalmas működésünket pénzügyileg is megfelelően intézni. Köszönetet érdemelnek, hogy átsegítettek a nehézségeken és, hogy teszik ezt mind a mai napig!



Testületünk évi tíz-tizenkét testületi ülést tartott, hogy minden hivatali és közösségi elvárásnak eleget tegyen. Beiratkoztunk egy számítógép-kezelői tanfolyamra is, hogy a munkánkat megkönnyítsük. Meg kellett oldani a székhely és egyéb vagyoni jutatások kérdését. 1995-97 tavaszáig egy kis befogadó irodában működöttünk az I. kerületben, a Donáti u. 7/a szám alatt. 1997 májusában a Fővárosi Közgyűlés határozata alapján sikerült elfoglalnunk az Akadémia u. 1. II. em. 264. szám alatti helyiségcsoportot. A harmadik ciklusban is ebben az épületben folytathattuk működésünket a IV. em. 426-ban. A Fővárosi Közgyűlés biztosította a pénzt a székhely megfelelő berendezésére és felszerelésére is. Köszönet érte!

Már az első ciklusban – az országos testülettel közösen – beindítottuk a heti két alkalommal folyó *örmény nyelvtanfolyamot* a Szent István Általános Iskolában. A mostani ciklusban ugyancsak folyik a *nyelvtanítás vasárnapi iskola* jelleggel, ismét közösen az országos testülettel, a FŐÖ székhelyén.

Az örmény kulturális identitásörzést, mint egyik legfontosabb tevékenységünket nyomban megkezdettük. 1995. április 22-én az Országos Örmény Önkormányzattal közösen már nagyszabású megemlékezést szerveztünk az örmény genocídium nyolcvanadik évfordulója alkalmából az Örmény Katolikus Templomban (XI. ker., Orlay u. 6.). Erre az alkalomra „A többi néma csend...” címmel közös kiadványt adtunk ki. A megemlékezésre közel kétszáz vendéget hívtunk meg. Emlékműsorunkat azóta is megrendezzük minden évben. 1997. április 26-án például a Bazilikában tartottunk nagyszabású emlékmisét – kórossal –, majd fogadás zajlott le, amelyet a televízió is felvett. 2005. április 24-én a pesti Duna-parton koszorúztuk meg az *Örmény kőkeresztet*, majd a Budai várban tartottunk a 90. évforduló alkalmából

nagyszabású rendezvényt sok száz fő részvételével. A díszvendége és egyben az egyik szereplő a nemrég elhunyt *Agárdy Gábor* (Gabriel Arkalian) színművésznk volt, akinek édesapja a genocídium elől menekülve telepedett le hazánkban.

A fővárosi örmény elnöknek két alkalommal sikerült felszólalni a Fővárosi Közgyűlésben megemlékezve a genocídium áldozatairól és felkérve a képviselőket, segítsenek kieszközölni a genocídium magyarországi elítélését az országgyűléstől.

Eldöntöttük, hogy évente melyek lesznek a FÖKÖ világi és egyházi ünnepei, amelyekről minden évben méltó módon megemlékezünk. *Március 15.*, a magyar forradalom és szabadságharc megünneplése mellett döntöttünk, amely eseményben 1200 erdélyi örmény honvéd – köztük hetven főtiszt vett részt. Ugyancsak megemlékezünk *április 24-ről*, a Genocídium emléknapjáról, arról az Ifjú Török Mozgalom által elkövetett 1915. évi népirtásról, amelyben kb. 2,5 millió örmény veszette életét Törökországban. *Október 6.*, az aradi vértanúk emléknapja is a választott ünnepeink közé került, mivel a kivégzettek között volt az örmény származású *Kiss Ernő* altábornagy és *Lázár Vilmos* ezredes is.

Köszönetet mondunk a főpolgármester úrnak, hogy az első és a harmadik fővárosi örmény önkormányzati ciklusban évente ingyenesen biztosította számunkra a Főpolgármesteri Hivatal dísztermét, vagy az új városháza közgyűlési termét, ahol méltó módon ünnepelhettünk egy kiállítás és ünnepi műsor, majd fogadás keretében. Ezek a rendezvényeken a neves örmény származásúak nemcsak hazánkból vettek részt, de sokszor Erdélyből is eljöttek, s nem pusztán előadóként, mint *Lászlóffy Aladár* Kossuth-díjas költő, *Katona Tamás* történész és sokan mások, hanem az együtt emlékezés okán.

Az egyházi ünnepeink igen fontosak a számunkra, hiszen a magyar anyanyelvűvé vált történelmi örménység az örmény katolikus hitéletben őrizte meg egyedül az ősi nyelvét. Ezeket az egyházi ünnepeket minden évben ugyancsak a Fővárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat anyagi támogatásával ünnepeltük meg. *Világosító Szent Gergely búcsúnapját* – a Pünkösöd utáni 4. szombatot – részben Budapesten az Örmény Katolikus Templomban, részben Szamosújváron, az erdélyi örmények apostoli kormányzósága színhelyén ünnepeltük. Ilyenkor az erdélyi örmények a világ minden tájáról szülőföldjükre zarándokolnak és együtt ünnepelnek. *Világosító Szent Gergely* nevéhez fűződik az örmény nép keresztény hitre térítése. 301-ben a világon elsőként Örményországban lett államvallássá a kereszténység. Ugyancsak nagyszabású búcsúk: az erdélyi erzsébetvárosi Nagyboldogasszony-napi és a gyergyószentmiklósi Kisasszony-napi búcsú. Zarándokaink mindig és mindenhol jelen voltak.

Nagy súlyt fektettünk az egyetlen hazai örmény katolikus templomunk állagának megőrzésére és csodálatos örmény múzeumunk gyűjteménye biztonságának megteremtésére. A FÖKÖ elsőként támogatta –

még 1995-ben – a riasztórendszer beszerelését és az állagmegóvó munkálatokat. Támogatásunk azóta is folyamatos, de ugyanúgy igyekszünk segíteni az erdélyi örmény diplomainkat is (Szamosújvár, Gyergyószentmiklós, az Anna-kápolna újjáépítése, Erzsébetváros stb.), amellyel szerényen ugyan, de hozzájárulunk a megmentésükhöz. Ez mindannyiunk kötelessége.

Örmény katolikus hitéletünk jelentős segítője az örmény katolikus Mechitarista Rend Bécsi Kolostora. 2003 tavaszán, a harmadik ciklus kezdetén két alkalommal vitte el a Fővárosi Örmény Önkormányzat a maga és a kerületek képviselőit, a közösség tagjait Bécsbe egy *virágvasárnapi zarándokútra*.

A testület fontos feladatának tekintette – és tekinti ma is –, hogy a főváros lakossága minél szélesebb réteget bevonja kulturális tevékenységébe, az örmény kultúra megismertetése céljából. A legnagyobb tömegeket megmozgató rendezvényeinknek a kiállítások bizonyultak. Az első ciklusban székhelyünkön külön helyiségcsoport állt a rendelkezésünkre, amelyet kiállító teremként is hasznosítottunk, rendszeresen tartottunk benne kiállításokat. A „Szemelvények az erdélyi örmények életéből, családi archívumok alapján” című tárlatunk egész kiállítás-sorozatot jelentett az állandóan bővülő anyaga bemutatásával. Évről-évre megrendeztük az 1848/49-es forradalom és szabadságharc dokumentumai és a fiatal örmény képző- s iparművészek tárlatát, valamint különböző fényképkiállításokat. 1995-től itthon és külföldön csaknem hatvan kiállítást szerveztünk. A főváros különböző kerületein (I., II., V., VI., IX., XI., XII., XIII. és XIV.) és vidéki városainkon (Dorog, Veszprém, Székesfehérvár, Budaörs, Szeged) túl, Erdélyben (Szamosújvár, Gyergyószentmiklós, Kolozsvár, Székelyudvarhely), sőt Jerevánban is. A kiállítások megnyitásokkor minden alkalommal örmény kulturális műsort és szakmai előadást hallhattak az érdeklődők, s rendszerint örmény gasztronómiai kóstolóval zártuk az estet. Átlagosan kétszáz látogató kísérte figyelemmel megnyitóinkat. A magas szakmai színvonalú anyagokat – együttműködési megállapodásunk keretében – 1997-től az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület biztosította számunkra. Kiállításaink többségét a televízió kisebbségi műsorai, illetve a Duna TV is bemutatta a nagyközönségnek. Fontosabb kiállításaink voltak: a „Velünk élő kultúrák: Örmények”, az „Örmény hírességeink”, az „Örmény arcok, örmény szemek – az örmény genealógia képírásban”, az „Örmény kódexművészet a XIII-XIV. században”, az „Örményország képekben – szemelvények az örmény kultúrából”, az „Örmény temetők”, „Az örmény népművészet”, az „Örményekről nyomtatásban – az örmény írásbeliség évszázadai”, az „Ararát szimfónia”, Szabó László fotóművész kiállításai.

2005 kiemelkedő eseménye volt a Vatikáni Könyvtár Örmény Kódexgyűjteményében fiatal kutatónk által megtalált tíz erdélyi, *erzsébetvárosi eredetű örmény kódex felfedezése*, amelyből hármat az Erdélyi

Örmény Gyökerek Kulturális Egyesülettel közösen megrendeltünk mikrofilmen, majd papírkép formájában bekötve egy-egy példányt az Országos Széchényi Könyvtárnak, a jereváni Matenadaran Kézirattárnak és az eredeti tulajdonosnak, az Erzsébetvárosi Örmény Katolikus Plébánia Könyvtárának adományoztunk. A kódexek feldolgozása folyamatban van, már tudományos előadások is hangzottak el belőlük a Pázmány Péter Katolikus Egyetem (Piliscsaba) szervezésében idén tavasszal zajlott „Örmény diaszpórák a Kárpát medencében” című konferencián. E tanácskozás megrendezését a FÖÖ ugyan csak támogatta.

A FÖÖ büszke arra, hogy 1995-től számtalan kutatást támogatott, amellyel szerényen hozzájárult a közel négyezer éves örmény történelem és kultúra emlékeinek megmentéséhez. 1996-ban az *Antiochia Expedíció* a FÖÖ támogatásával utazhatott – a ma már világhírű Major Balázs régész, történész vezetésével – Antiochiába, az örmény várak felkutatására, feltérképezésére. Támogattuk Zsigmond Benedek armenológusnak az örmény liturgia, az örmény egyházi énekek tárgyában folytatott örményországi és erdélyi kutatásait, valamint Schütz Ödön armenológus hagyatéki könyvtárának katalogizálása ügyében.

1996. március 17-én elindítottuk a Fővárosi Örmény Klubot, hogy az örmény gyökerű közösség számára kulturális programokat kínáljunk. Minden hónap harmadik csütörtökén 17 órától zajlik azóta is rendszeresen a klubfoglalkozás. 1996. júliusától a Magyarok Háza Semmelweis utcai zenetermében: a „Hívottan és hívatlanul mindenkit szeretettel várunk” jelmondat jegyében. Sohasem maradt még el klubdelután, olyan nagy az érdeklődés (rendezvényenként 90-150 fő). Minden alkalommal valamilyen történelmi, művészettörténeti, egyháztörténeti előadás, irodalmi és zenei összeállítás, illetve egy híres örmény gyökerű művész, tudós, politikus bemutatása történik, valamint szerény fogadással egybekötött beszélgetés, programajánlók ismertetése, a közösséget érintő és érdeklő kérdések megválaszolása. A klubunk vendége volt már Lászlóffy Aladár író, Murádin Jenő művészettörténész, Kányádi Sándor költő, Bánffy György színművész, Moldován Stefánia operaénekes, Bacsó Zoltán rajzfilmoperatőr, Novák Ferenc koreográfus, Jankovics Marcell animációs filmrendező, Gyulai Líviusz és Gross Arnold grafikusművészek, Kózos Kiss Tamás lantművész, dr. Puskás Attila örmény katolikus vikárius és még sokan mások.

1996-ban igen nagy érdeklődés mellett rendeztük meg az első örmény filmhetet Budapesten, az Örökmozgó Filmszínházban. A filmbemutatókat a Fővárosi Örmény Klubban és a Fővárosi Örmény önkormányzat kis klubjában azóta is folytatjuk. Újabb filmeket szereztünk be Örményországból is.

A Duna TV Minoritates Mundi sorozatának örményekkel foglalkozó első filmje 1996-ban a FÖKÖ nagy összegű támogatásával készülhetett el.

1997 márciusában elindítottuk az *Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek* ingyenes információs és kulturális havi lapunkat. Kezdetben 200, jelenleg 1800 példányban jelenik meg átlagosan ötven oldal terjedelemben, fekete-fehér kivitelben, gazdag képanyaggal. Kétszáz példányban adjuk ki az *Évkönyv*ünket is. Mindkét kiadványunkat eljuttatjuk a nagy közgyűjteményeknek, s az egyetemi könyvtáraknak is, kutatási anyagot szolgáltatva ezzel az örmény kultúra és történelem iránt érdeklődőknek.

A havilap kiadója 1997 nyarától az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, de fő támogatója továbbra is a FÖÖ. A lap postai úton, címlista alapján kerül el olvasóihoz, köztük több mint ötszáz Erdélyben kerül szétküldésre. A lap igen nagy népszerűségnek örvend, hiszen az egyetlen hazai örmény folyóirat, amely nemcsak az örmény kultúrát mutatja be olvasóinak, hanem programajánlókat és beszámolókat közöl a hazai és erdélyi örmény rendezvényekről. Beszámol továbbá a fővárosi és a kerületi örmény önkormányzatok tevékenységéről s kisebbségpolitikai kérdésekről is.

Számtalan könyv kiadását támogattuk az eltelt időszakban s a támogatás tényét a könyvekben is feltüntették. Előbb magyarul, majd örmény és angol nyelven kiadtuk Bona Gábor „Az 1848/49-es szabadságharc örmény hősei” című, s megjelentettük Kedves Gyula „Czetz János a szabadságharc legfiatalabb tábornoka” című könyvét. Támogattuk Szongott Kristóf „Szamosújvár szabad királyi város” négykötetes monográfiáját és Ávédik Lukács „Szabad királyi Erzsébetváros” című munkájának hasonmás kiadását, genealógiai, történelmi, képzőművészeti könyveket, fotóalbumot (magyar és angol nyelven), valamint egy emléknaptárt a genocídium 90. évfordulójára (magyar, örmény és angol nyelven Lászlóffy Aladár verseivel, Szabó László fényképeivel). Ugyancsak segítettük Vahram Martirosyan „Pilinszky János versei és esszéi” című kötetének örmény kiadását. Megközelítőleg húsz-huszonöt könyv és kiadvány megjelenéséhez nyújtottunk támogatást.

Több nemzetközi konferencián vettünk részt előadásokkal, valamint anyagilag is támogattuk megrendezésüket. Ilyen volt például a Hollósy Simon festőművész emlékére rendezett *Máramarosi Hollósy Napok*, vagy a Jakabffy Elemér, az első magyar kisebbségpolitikus emlékének szentelt *Jakabffy Napok*, amelyeken az elnökünk tartott előadásokat.

Fővárosi önkormányzatunk létrejötte óta minden lehetőséget megragadtunk, hogy a hazai s ezen belül a fővárosi örmény kisebbség érdekeinek képviselését minél szélesebb körben ellássuk, s az örmény kultúra megismerését előmozdítsuk. Ezért számtalan fórumon felszólaltunk (nyomtatott és sugárzott médiumok, a Fővárosi Közigazgatási Hivatal, a Főpolgármesteri Hivatal által szervezett konferenciák stb.). A Kisebbségek Napja és a Nemzetközi Könyvfesztivál keretében rendszeresen szerveztünk kiállításokat.

2005-ben módunk nyílt arra, hogy Örményországgal hivatalosan is felvegyük a kapcsolatot. Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szervezésében huszonnyolc képviselő – közöttük a fővárosi testület tagjaival – látogatott el az óhazába. A kulturális miniszterrel, a jelentős kulturális intézmények, civil szervezet vezetőivel tárgyaltunk az együttműködés érdekében. Jerevánban kiállításokat, kulturális műsort rendeztünk, hogy bemutassuk a hazai örménység kulturális identitásőrzését. Mintegy százötven könyvet vittünk adományba a nagy nemzeti gyűjteményeknek, amelyekkel bemutattuk a hazai történelmi örménységet.

Ezen alkalommal sikerült csodálatos örmény népviseleti ruhákat és babákat, népi hangszereket is beszerezni, amellyel tovább gazdagítottuk kiállítási anyagunkat.

Azt hiszem, szerénységgel nélkül állíthatjuk, elégedettek lehetünk az elmúlt évek bemutatott – ám teljességre nem törekedve felsorolt – tevékenységével. Jó ügyet szolgált a kapott állami és fővárosi juttatás. Azt hiszem, hogy maradandót hagyunk magunk után nemcsak az örménység, de a többségi társadalom számára is.

**Dr. Issekutz Sarolta**  
elnök

## „Összefogva a kerületekkel és egyesületekkel...”



A történetírás egyértelműen megállapítja, hogy az ukránok Galíciából már a XIII. századtól kezdve szivárogtak át, a XVII. században pedig már tömegesen menekültek a lengyel földesurak elől Magyarországra. Az utolsó nagy áttelepülési hullám a XIX. Század második felében zajlott le. Ekkor sokan telepedtek le Budapest környékén is. Az 1837-ben Budán megjelent „Ruszálka Dnyisztrovájá” című almanach pedig egyértelmű bizonyítéka annak, hogy a magyarországi és galíciai ukránok egy népcsoporthoz tartoznak és hogy ekkor is létezett már önálló ukrán nyelv.

A 2001. évi népszámlálás adatai szerint Magyarországon 5 070 fő ukrán nemzetiséghez tartozónak, 4 885 fő ukrán anyanyelvűnek vallotta magát, s közülük Budapesten mintegy 1 425 személy él, zömében a XIII., III., II., IV., IX., XI. kerületekben. Vidéken nagyobb számban élnek ukránok Pest és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.

1999. január 18-án Magyarországon elektoraink létrehozták az Országos, majd ezt követően 1999 februárjában a Fővárosi Ukrán Kisebbségi Önkormányzatot.

A 2002-es választásokat követően az 1998-as négygyel szemben, összesen tizenhárom ukrán kisebbségi önkormányzat alakult meg: Budapesten kívül Vácott, Komlón, Pécsen, Miskolcon, Szegeden, Komáromban és Várpalotán. A közösség értékelése szerint azonban több helyi és települési önkormányzatban is megtalálhatók olyan személyek, akik nem tartoznak az ukrán kisebbséghez.

2003. január 18-án, az Országos Ukrán Kisebbségi Önkormányzatot megválasztó elektorok gyűlése eredményesen és sikeresen zajlott le. Ugyanez mondható el az ezt megelőző 2003. január 13-ai elektori gyűlésről, amikor ismét sikeresen megalakult a Fővárosi Ukrán Kisebbségi Önkormányzat. A kilenc tagú testületből heten tagjai az Országos Ukrán Kisebbségi Önkormányzatnak is. A Fővárosi Ukrán Kisebbségi Önkormányzat két bizottságot hozott létre: az Oktatási és Kulturális és a Pénzügyi Bizottságot.

A Fővárosi Ukrán Kisebbségi Önkormányzat elhelyezése már létrejöttének évében megoldódott. Működésünk feltételeinek megteremtése érdekében a Budapest Főváros Polgármesteri Hivatala által rendelkezésünkre bocsátott két helyiségből álló irodát berendeztük, és annak érdekében, hogy több pénz maradjon a hagyományőrző rendezvényekre, hetedik éve titkári személy nélkül működ-tetjük.

Megalakulása pillanatától a Fővárosi Ukrán Kisebbségi Önkormányzat legfontosabb feladatának tekinti az Országos Ukrán Önkormányzattal történő szoros együttműködést, a budapesti ukrán kisebbség érdekeinek területi képviseletét és védelmét, az ukrán kultúra értékeinek, nyelvének megőrzését és átmentését, a hagyományok ápolását, a kerületi, vidéki és országos önkormányzatok által szervezett programok támogatását. Ennek érdekében, megalakulásunk óta a következők elvégzéséről számolhatunk be, hagyományőrző tevékenységünk keretén belül: megírtuk és kiadtuk az első magyarországi

ukrán tankönyvet, megalakítottuk az azóta is sikeresen működő „*Berehinya*” asszonykórust, örömmel vettünk részt és támogattuk a nagy ukrán költőnő Leszja *Ukrainka* tiszteletére Alekszandriában felavatott emléktábla felállítását. Minden évben megrendeztük az Ivana Kupala ukrán hagyományokat őrző nagyrendezvényt, amelyek – köszönhetően az ukrán hagyományos játékoknak, ételeknek, énekeknek – minden alkalommal igen nagy sikerrel zajlottak le. A decemberi hangulatos magyar, majd a januári ukrán karácsonyi koncerteket, mint minden rendezvényt, együtt ünnepeltük és ünnepeljük az OUÖ-tal, a MUKÉ tagokkal, a kerületi és vidéki ukrán kisebbségi önkormányzatokkal és az Ukrán Követség munkatársaival. Részt veszünk az Ukrán Kultúra Napjának megünneplésén, az ukrán képzőművészek, festőművészek kiállításain, a Nemzetiségi Főzőversenyen, ahol hagyományos ukrán ételeinkkel három alkalommal első díjat nyertünk, a budavári első ukrán almanach, a „Ruszalka Dnyisztrovaja” megjelenésének évfordulója tiszteletére készített emléktábla, és az OUÖ által Tihanyban II. András és felesége, Anasztázia ukrán hercegnő tiszteletére felállított szobor megkoszorúzásán. Aktív a jelenlétünk valamennyi UKÖ, illetve az Ukrán Követség által rendezett rendezvényen, ünnepélyen, a kerületi Kisebbségi Napokon, a kerületi kisebbségek ren-

dezvényein (Vízkereszt, az Ukrán Kozákság Napja, stb.)

Karitatív tevékenységünk keretében az OUÖ-vel valamint a MUKÉ-vel gyűjtést szerveztünk a kárpátaljai és magyarországi árvízkárosultaknak. Az összegyűlt három kamion adomány elszállítását és szétosztását télen személyesen végeztük el. A második adományt a beregszászi öregek otthonába juttattuk el. A rahói ukrán és magyar rászorultaknak kétszáz ezer forint összegben lábbelit vásároltunk, amit az V. kerületi önkormányzat polgármester helyettese, dr. Bartal úr vitt el. Több budapesti nyugdíjasnak jelenleg is vásárolunk gyógyszereket.

További terveink: ifjúsági találkozó és szavalóverseny megrendezése, anyaországi látogatás megszervezése, egy ukrán szakácskönyv kiadása. A Fővárosi Ukrán Önkormányzat kapcsolata az Ukrán Országos Kisebbségi Önkormányzattal, a kerületi és vidéki ukrán kisebbségi önkormányzatokkal megalakulásától kezdve szoros, segítőkész és baráti. Terveink között szerepel, hogy valamennyi magyarországi Ukrán Kisebbségi Önkormányzattal továbbra is szoros együttműködést, összetartást és jó viszonyt tartunk fenn, az ukrán nyelv, az ukrán hagyományok, az ukrán identitás megőrzése érdekében.

**Piller Kátya**  
elnök



**Antal Kálmán irodavezető és dr. Hermann Judit aljegyző az elnökségben**

# „Az önkormányzatiság a bolgárok egyik nagy lehetősége.”



Magyarországon a bolgár kisebbséget a legkisebbek közé sorolják, ám létezésének történelmi jelentőségét az adja, hogy Magyarországon és egész Közép-Európában a bolgár vándorkertészek forradalmasították a kertkultúrát. A XIX. század végén hazájukból kirajzott bolgárok rakták le a korszerű zöldségtermesztés alapjait, és száz éven át meghatározó szerepet játszottak a zöldségtermesztésben. Merőben új technikát vezettek be, és számos korábban ismeretlen zöldségfajtát honosítottak meg. A bolgárkertészek ismertették meg és szoktatták rá az Osztrák–Magyar Monarchia lakosságát a nyers paprika és paradicsom fogyasztására, ők terjesztették el többek között a póréhagymát, a padlizsánt, a spárgatököt.

A XIX–XX. század fordulóján jóformán minden magyar város környékén működtek bolgárkertészetek. Az I. világháború alatti és a Trianon utáni, aszályokkal is sújtott nehéz időkben nekik volt köszönhető, hogy a magyar lakosság friss zöldséget ehetett nap, mint nap. A bolgárok magyarországi lélekszáma a XIX. század végén elérte a 25 ezret, majd 1927-ben tetőzött, meghaladta a 30 ezret is. Ők elégítették ki a nagyvárosok és Budapest zöldség-szükségletének java részét. Csepelen és a Rákospatak mentén jóformán minden lápos, mocsaras területet ők csapolták le, hogy lehetővé tegyék a zöldségtermesztést. Már 1904-ben huszonöt bolgár szövetkezet működött mintegy 1200 taggal a főváros területén. A bolgárkertészet nem pusztán megfeszített munka, amely kora hajnaltól késő estig tart, hanem életmód is volt.

A múlt század tízes-húszas éveiben a bolgárkertészek támogatását és „mívelési módjuk” elterjesztését a magyar állam a saját feladatának tekintette, pedig sokan rossz szemmel nézték „inváziójukat”. A bolgárkérdés hosszú éveken át országos vitatéma volt.

Azzal vádolták őket, hogy kiszorítják a magyar és sváb kertészeket, és a hasznot – az évi több mint húszmillió koronát – hazahordják. Az Országos Magyar Kertészeti Egyesület 1923-ban nagygyűlést tartott, amelyen a felszólalók a gazdasági szervek érélyes fellépését, sőt a bolgárkertészek kitiltását követelték. Az ellenérzésnél azonban jóval nagyobb volt a tisztelet, amelyet a bolgárkertészek szorgalmukkal, takarékoságukkal, becsületükkel és persze a lakosság folyamatos zöldségellátásával vívtak ki maguknak. A magyar vásárlók egyértelműen a bolgárkertészek mellett tették le a voksukat. A szakemberek döntő többsége is elismerően nyilatkozott róluk a cikkekben, könyvekben. A bolgárok kertjei már messziről felismerhetőek voltak a rekeszes vagy a vödrös dolapról, azaz a bolgárkerékről. Ezt az ókori eredetű találmányt ma már sehol sem alkalmazzák, de száz éven át csúcstechnológiát jelentett az öntözésben. (Idén a reményeink szerint Halásztelken sikerül egy eredeti, működő bolgárkeréket felállítanunk.)

A bolgárok 1914-ben alapították meg a Magyarországi Bolgárok Egyesületét. Lazar *Ivanov* kezdeményezésére, hat nap alatt százhatvenen jelentkeztek és összesen 4345 aranykoronát adtak össze. 1916-ban alapot hoztak létre egy iskola és templom felépítésére. 1918-ban a Lónyay utcában egy honfitársunk átengedte a lakását, amelyben megkezdte a működését a nyolc osztályos iskola. 1932-ben a bolgár kolónia adományaiból Budapesten, a Ferencvárosban felépült a Szent Cirill és Metód Bolgár Pravoszláv Templom. Később újabb adományokból felépült Pécssett is egy parókia.

A II. világháború után, a kulaküldözések idején, a válságos gazdasági helyzetben először rávették a bolgárkertészeket, hogy a vagyonukat Napóleon-aranyba fektessék, majd elkobozták tőlük és bebörtönözték őket. Fél év múlva azonban ki kellett engedni őket, mert rájöttek, hogy nélkülük nincs zöldségtermesztés. Ekkor sokan elmentek vagy abbahagyták a kertészkedést, bár a munkájukra szükség lett volna.

Néhány év múlva az akkori fővárosi tanács kárpótlásként és példás munkájukért egy telket adományozott a bolgárkertészeknek. Ez szintén a Középső-Ferencvárosban, a hajdani nagyvásártelep és a Haller piac környékén volt (bolgárul a piacot halinak mondják).

Az 1953-ban indult újabb adománygyűjtés során 445 család több mint hárommillió forintot gyűjtött össze. (Akkoriban egy munkáló ezer forintot ért.) Így sikerült felépíteni, majd 1957-ben átadni a Magyarországi Bolgárok Művelődési Házát, amely máig az egyesület székházaként is szolgál.

1957-től a mai napig a Magyarországon élő bolgá-

rok számára az otthont, a közösséghez tartozást, a nyelvet, a kultúrát, a szórakozás lehetőségét nyújtja. Ez az a hely, ahol kapcsolatot lehet tartani az otthoniakkal, ahol a nemzedékek átadják egymásnak a hagyományokat. A közösségünk az elődeink bölcsességének köszönhetően ellenállt az asszimilációnak, hiszen ehhez a három pillér: a templom, az iskola és a kultúra adott volt.

Az egyesület vezetőségének bölcsessége hozta felszínre 1977-ben az ötletet, hogy úgy erősítse meg gazdaságilag a szervezetet, hogy szállodával és étteremmel bővíti ki a székház szolgáltatásait. Ismét adománygyűjtésbe kezdett tehát az egyesület, de az óhazában, építőipari cégeknél lévő személyes, baráti és üzleti kapcsolatok, valamint a IX. kerületi tanács segítettek a munkát. 1982-ben egy teljesen megújult, anyagilag is független székház folytathatta működését.

Az 1990-es évek társadalmi és politikai változásai természetesen hatással voltak a Magyarországon élő bolgárookra is. Az 1993. július 7-én elfogadott kisebbségi törvény óriási lendületet adhatott volna a Magyarországi bolgárságnak. Az 1994. december 11-én megtartott kisebbségi önkormányzati választások nyomán Halásztelken alakult meg a Bolgár Országos Önkormányzat. 1995. január 28-án jött létre kilenc fővel az első Fővárosi Bolgár Önkormányzat.

1998-ig három vidéki, a fővárosi és az országos – azaz összesen öt – bolgár kisebbségi önkormányzat működött az országban.

A kisebbségi törvény által biztosított jogosítványai alapján az érdekképviselői és érdekvédelmi funkciókat a Bolgár Országos Önkormányzat és a Fővárosi Bolgár Önkormányzat vette át, a kulturális feladatok továbbra is a Magyarországi Bolgárok Egyesülete hatáskörébe maradtak. Ekkor szoros volt az együttműködés az önkormányzatok és az egyesület között.

1998-ban a kisebbségi önkormányzati választások során nőtt a bolgár önkormányzatok száma. Nyolc fővárosi kerület: a III., IX., XIV., XV., XVII., XVIII., XXI. és hat vidéki település: Halásztelke, Szigetszentmiklós, Szentendre, Pécs, Miskolc, Debrecen, valamint a fővárosi és az országos, azaz összesen tizenhat bolgár kisebbségi önkormányzat alakult. A fővárosi elektorok száma negyven, az országosok száma hetven fő volt.

1999. január 11-én került sor az újabb kilencfős Fővárosi Bolgár Önkormányzat, majd január 14-én a tizenhat fős országos önkormányzat megválasztására.

A magyar állam 1998-ban vásárolt ingatlant az Országos önkormányzat elhelyezésére. Addig a fővárosi és az országos önkormányzat is természetesen az egyesület székházában működött.

Természetesen, hiszen a közösség több száz fős tagsága úgy gondolta, hogy a megválasztott képviselők – akik egyben az egyesület vezetői is voltak – miként elődeik, maguk is a közösség érdekében dolgoznak. 2000-ben azonban a bolgár közösség döntő

többsége már tudta, hogy az eltelt négy évben a vezetők óriási hibákat követtek el. Veszélybe került a Művelődési Ház, hiszen több tíz millió forinttal eladósodott. Öncélúvá váltak a kulturális rendezvények, sok-sok millió forint vált miattuk haszontalanná. Nem történtek sem humán, sem anyagi befektetések. Az emberek nem értették az okokat, csak azt tudták, hogy az állam az országos önkormányzaton keresztül, a fővárosi önkormányzat s a kerületi önkormányzatok támogatják a bolgárokat, számukra soha nem látott összegekkel, de ezek a pénzek nem érték el az embereket, nem lehetett tapasztalni a fejlődést.

2000 márciusában a bolgár közösség változást követelt az egyesület és az önkormányzati vezetőségben. Megtörtént, s másfél év alatt sikerült a több tízmilliósi hiányokat rendezni, így a 2002-es kisebbségi választásokon, már hiteles jelölő szervezet tudott fellépni.

Budapesten három kerület kivételével mindenhol sikerült megalakítani a kisebbségi önkormányzatokat. Országosan is bővült a kör, azaz összesen harminc helyen jött létre bolgár kisebbségi önkormányzat, amely eredmények következtében megalakulhatott a harmadik fővárosi és országos önkormányzat.

Mint az eddigiekből is kitűnik, a Magyarországon élő bolgárok számára a kisebbségi önkormányzatiság – az elvesztegetett évektől eltekintve – lehetőségnek bizonyult, hogy a meglévő eszközöket és forrásokat a közösség javára, hasznára és fejlődésére tudjuk fordítani, hűek maradván az alapokhoz: a kulturális autonómia, a hit és a nyelv megőrzéséhez, ápolásukhoz, a hagyományok átörökítéséhez. A bolgárság megtartásához minden körülmények között.

A fővárosi bolgár önkormányzat elmúlt háromévi munkáját az idő és az utánunk következő nemzedék fogja majd igazán megítélni, de az biztosan elmondható, hogy a kilencfős testület mindvégig az „egységben az erő” alapelvhez tartotta magát.

A Magyarországi Bolgárok Egyesülete, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal segítségével, a Bolgár Országos Önkormányzattal, a kerületi önkormányzatok többségével együttműködve, és természetesen – a hagyományokhoz hűen – magánszemélyi adományokkal az elmúlt időszakban művelődési házunk felújítására több mint százhetven millió forintot fordítottunk. Tudtuk fejleszteni, új életteret biztosítani a felnövekvő ifjúságnak. Meg tudtuk újítani a kiadványainkat. Kétnyelvűvé vált a havonta megjelenő folyóiratunk, sikerült megalapítani a *Bolgár Művelődési és Kulturális Közhasznú Társaságot*, amely révén megnőtt a hagyományos és nemzeti ünnepeink színvonala. Újabb rendezvénysorozatok tudunk indítani. Megalakultak a színházi és filmklubjaink, tartalmasabb programot tudunk biztosítani a nyugdíjasaink számára. A Bolgár Országos Önkormányzattal sikerült ösztöndíjakat biztosítani a Magyarországon élő bolgár származású, a bolgár nyelvet beszélő középiskolások és felsőoktatási intézmény-

nyekben tanulók, hallgatók számára. *Kiállításokat* tudunk rendezni ifjú alkotóknak, majd számukra is *ösztöndíjat* biztosítani. Sikerült támogatni az évi ifjúsági táborokat Bulgáriában, támogatni a *Bolgár Ifjúsági Egyesületet*, a *Jantra néptáncgyűttest* és zenekarokat, az anyanyelvű színházunkat képviselő *Malko Teatrot*, szoros testvérvárosi kapcsolatokat kialakítani, nyelvviskolát létrehozni stb., stb., stb.

Ezen a fórumon szeretném megköszönni a Fővárosi Polgármesteri Hivatal pénzügyi osztályán dolgozó hölgyek segítségét, hiszen az elmúlt három évben velük volt a legszorosabb a kapcsolatunk. A Hivatal számára a kisebbségekkel való aktív kapcsolat-

tartás kimerült az évi egyszeri (stagnáló) költségvetés ismertetésében. Mivel hosszútávra nem lehet tervezni, ezért a Fővárosi Bolgár Önkormányzat évről-évre takarékoskodással próbálja ellensúlyozni a kiszámíthatatlanságot. Reméljük a mai napi bemutkozásunk egy új közös út kezdete, amely nyomán az évek óta oly sokszor kért ésszerű finanszírozás, az elavult tárgyi eszközök lecserélésére ígért, de nem meglévő összegek is megteremtődnek, a pénzügyi helyzet is helyreáll, és nem kell ismét tíz évnek eltelnie, hogy újra találkozassunk!

**Kalicov Vladimír**  
elnök

## „Fókuszban az irodalmi, oktatási és tudományos tevékenység”



A Fővárosi Horvát Önkormányzat immár a harmadik ciklusát tölti ki. Budapesten jelenleg a II., III., IV., VI., VII., VIII., IX., X., XI., XII., XIII., XIV., XV., XVI., XVIII., XIX., XX. és XXII. kerületben működnek igen sikeresen horvát önkormányzatok.

Ez nem meglepő, hiszen a Duna menti horvátok már a XIII. században is e területeken éltek. A horvát ferencesek biztosították az írás- és szóbeli egyházi s világi kultúrát. A XVIII. században *Buda* lett a horvátság egyik történelmileg jelentős kulturális központja. *1810-ben iskolát és templomot építettek itt. 1950-ben Pécsről Budapestre költözött a horvát tannyelvű tanítóképző és gimnázium.*

Jelenleg sikeresen működik Budapesten a *Horvát Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Diákotthon*. 1994-ben (kilenc kerületben) megalakultak a kerüle-

ti kisebbségi önkormányzatok, majd a Fővárosi Horvát Önkormányzat is. A FHÖ a fő szervezője a budapesti kerületek kulturális és egyházi életének, így támogatja a horvát nyelvű óvodát, iskolát, a kerületi kulturális rendezvényeket, a könyvkiadást, a tudományos kutatómunkákat és szimpóziumokat, de sportversenyeket is szervez. Hozzájárult ahhoz, hogy a budapesti horvát iskola kulturális központ legyen, támogatta és közreműködött a horvát nyelvű egyházi kórus megalakulásában. Elsőként szervezte meg a horvát egyházi kórusok találkozóját. Ennek hatására országszerte elterjedt és hagyománnyá vált ez a kezdeményezés. Megrendezte az „1100 éves horvát-magyar együttélés” kiállítást is, amelyet több magyarországi településen, valamint Zágrábban szintén nagy sikerrel mutattak be. A vándortárlat hatására – azonos címmel – a két nép közös életét „horvát szemmel” bemutató könyv is megjelent.

A tudományos konferenciák közül kiemelhetjük azt a tanácskozást, amelyet a II. kerületben 1995. szeptember 30-án, Matija Petar *Katančić* horvát bibliafordító, költő, a Pesti Egyetem archeológiai és numizmatikai tanszékének megalapítója tiszteletére rendeztünk.

További tudományos konferenciánk volt 1997-ben „A horvát nyelv napja”, 1998-ban „A több évszázados horvát, magyar szellemi kapcsolatok a történelmi események tükrében”, 1999-ben „Horvátul Magyarországon a múltban és jelenben”, 2000-ben „Buda és Pest a horvát kultúra történetében”. 2001-ben Marko *Marulić* horvát költő 1501-ben kiadott „Judit” című könyve megjelenésének ötszázadik évfordulója – amelyről Párizstól Washingtonig minden jelentős kulturális központban megemlékeztek – tiszteletére rendeztünk tudományos tanácskozást. 2005-ben a „Magyarországi horvát néprajzi kutatások” volt a témája Néprajzi Múzeumban megtartott konferenciánk. A szimpóziumok előadói magyar és külföldi



(horvátországi, ausztriai, jugoszláviai) neves egyetemi tanárok, akadémikusok voltak.

*Jelentősebb kiadványaink* között tartjuk számon a Horvát Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Diákotthon történetét feldolgozó kötetet, amely az iskola fennállásának ötvenedik évfordulójára jelent meg. Segítettük a hercegszántói horvát iskola történetéről készített kiadvány megjelenését is. Elindítottuk a magyarországi horvát írók kiadványsorozatát, amelyben eddig Ivan *Petreš*, Mišo *Jelić*, Ante *Evetović Miroļjub*, Ivan *Antunović* múltbeli írók, költők művei jelentek meg. Igazi tudományos szenzációt váltott ki *Lukács István* „*Dramatizált Mária siratókaj kiejtésben*” című munkája. Kiadtuk *Dékity Márk* verses kötetét és *Sokcsevits Dénes* „*Magyar múlt horvát szemmel*” című művét is. *Lukács István* tanszékvezető szerkesztésében megjelent a neves koreográfusunkról, *Kricskovics Antalról* szóló kétnyelvű, „*A csend relációi*” című könyv. Támogattuk *Mándics Mihály* és *Frankovics György* kötetének, valamint a „*Riječ*” című horvát nyelvű kulturális és nyelvi folyóirat megjelenését is. „*Randevú a Dunán*” címmel rendeztük meg a kortárs horvát-magyar írók találkozóját.

*Két kitüntetést alapítottunk.* A *Matija Petar Katančić* Emléklap és Érem tudományos munkáért ítélték oda, a tudós püspökről elnevezett *Ivan Antunović* Emléklapot és Érmel viszont eredményes kulturális, illetve oktató munkáért adjuk át.

Nagyon fontosnak ítéltük az *emléktábla-avatásokat*, hogy az arra érdemes személyeket, akik a tudományban, irodalomban, vagy más területen jelentő-

set alkottak, ily módon megörökítsük. Segítettük ismert személyek emléktáblájának felállítását.

A FHÖ igen gazdag kapcsolatokat alakított ki a hazai kisebbségi önkormányzatokkal, valamint a zágrábi kulturális és oktatási intézményekkel.

Különösen a hasonló vagy azonos tartalmú rendezvények, színvonalasabb megrendezése érdekében szorgalmaztuk az úgynevezett régiók kialakítását. Az új zágrábi Kulturális Központtal közösen nagy sikerrel szerveztünk templomi koncerteket, amelyeken igen neves művészek és együttesek léptek fel. Sajnos azonban nem minden törekvésünk járt eredménnyel, így például annak ellenére sem sikerült a híres horvát író, *Miroslav Krleža* mellszobrát felállítani, hogy ehhez horvátországi szponzor adományozná az alkotást, nekünk csak a helyszínt kellene biztosítani.

Rendszeresen vendégül láttuk Budapesten a pécsi Horvát Színház társulatát és vendégfellépéseken fogadtunk több anyaországi színházat is. Büszkék vagyunk a budapesti *Horvát Hagyományörző Egyesület* és a *Fáklya Horvát Folklórcentrum* teljesítményére, a különböző minősítőkön elért eredményeikre.

Ki kell emelnem a Fővárosi Önkormányzattal kialakított kapcsolatunkat, mert az mindig korrekt és kölcsönös sikereket hozó volt. Nagyon fontos, hogy az új FHÖ elemezze az eddig végzett munkát, tanuljon az eredményekből és főleg az elkövetett hibákból, hogy a jövőben még eredményesebben működhessen a fővárosi horvátok érdekében.

**Vuity István**  
elnök



**A konferencia hallgatósága**

# „Az oktatásban elért eredményeink visszafordíthatatlanok.”



Most, amikor megpróbálok számot adni az elmúlt tíz évről, csak azokat a súlyponti témákat emelem ki. Így talán van esélyem arra, hogy 10-15 percben is kellő bepillantást nyújthassak munkánkba.

Amikor tíz esztendeje megalakultunk, felmértük helyzetünket, a kerületekét, és megegyeztünk abban, hogy

1. számunkra óriási lehetőség a nemzetiségi nyelvoktatásban a törvényhozó által biztosított felhatalmazás;

2. fontosnak tartjuk a kulturális hagyományok megőrzését, ápolását;

3. az új értékek létrehozását, vagyis a kortárs irodalom, a képzőművészet, a zene, a színházművészet és a helytörténeti kutatások támogatását.

Tekintettel Magyarország – illetve Budapest közgazgatási rendszerére – fontosnak ítéltük *koordinációs szerepünket*: hogy összekötő kapocsként működünk a kerületek és az Országos Önkormányzat, a kisebbségi és a Fővárosi Közgyűlés között. Regionális Irodává is alakultunk, és ezzel beilleszkedtünk a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának szervezetébe, amely ezeken a regionális irodákon keresztül éri el a helyi kisebbségi önkormányzatokat.

A budapesti németség körében igen komoly volt a *nyelvvésztes* – különösen a II. világháború után –, eltűnt az eredeti anyanyelv (a német esetében egy világnyelv!) használata. Budapest volt az a nagyváros, ahol bárki eltűnhetett a kitelepítők, az internálók és egyéb szervek elől, hiszen itt az ember a szomszédjával sok mindentről beszél, de hogy milyen nemzetiségű, arról szinte soha.

Amikor 1994-95-ben megalakultak a kisebbségi önkormányzatok, „feléledtek” ezek az emberek, sőt kérték, hogy a gyermekeik, unokáik újra tanulhassák az őseik nyelvét.

*Feladataink tehát a nemzetiségi nyelvoktatás területén jelentkeztek és jelentkeznek* mind a mai napig. Bátran kimondhatom: Budapest – Baranyával vagy Komárom-Esztergom megyével összehasonlítva – szinte a nulláról indult.

Ha sorrendiséget akarok felállítani, elsőrendű feladatunk a fővárosi fenntartású *Német Nemzetiségi Gimnázium* támogatása volt, minden területen. Megalakulásunk óta évente tíz tanulónak nyújtunk havi ötezer forintos ösztöndíjat.

A gimnázium valamennyi pályázatát támogatjuk, így amikor a Főváros felépítette a tornacsarnokot, akkor az Országos Önkormányzat anyagi segítségével sikerült azt többcélú és többféle hasznosítású csarnokká alakítani. Szintén pályázati pénzből történhetett meg a berendezése. Fokról-fokra, tudatosan haladtunk. Először a hangosítás, majd a világítás készült el. Ma már országos diákszínjátzó fesztiválokat, vers- és prózamondó versenyeket tartunk ott. Örülünk, hogy most a régi nyílászárókat is újra cserélték. Elmegyünk az érettségijükre, ott vagyunk a diákok svábbálgán, és kitüntetjük a kiválóan dolgozó pedagógusokat. Könyveket ajándékozunk a kollégiumnak. Röviden: odafigyelünk az intézményben folyó munkára és mindenben támogatjuk a törekvéseiket. Ez természetesen kölcsönös. Az intézmény igazgatója negyedévenként részt vesz a testületi ülésünkön és beszámol a legfrissebb fejleményekről.

*A kerületekkel közösen indítottuk el oktatási programunkat.* Azt mondtuk, ahol a személyi és tárgyi feltételek adottak – és igény van rá –, induljanak német nemzetiségi csoportok az óvodákban, illetve osztályok egy-egy iskolában. Amikor a program elindult, a fővárosban három óvodában folyt német nemzetiségi nevelés és négy iskolában nemzetiségi oktatás.

A kerületi oktatási bizottságokban, az önkormányzatokban végigküszködtük a néha egy-két évig is elhúzódó vitákat, amíg elindultak a nemzetiségi osztályok. Ma már Budapesten húsznál is több óvodában és mintegy harminc általános iskolában folyik német nemzetiségi nevelés, illetve oktatás. Időközben a Pesti után Budán is indult német nemzetiségi gimnázium, a XII. kerületben, a Svábhegyen, ahol az osztrák és a német iskola mellett is életképesnek bizonyult. Ez a Tamási Áron Német Kéttannyelvű Nemzetiségű Gimnázium. Most már a második nemzetiségi osztály indul az óbudai (III. kerületi) Árpád Gimnáziumban is.

Az azonnal világossá vált, hogy nincs elegendő nemzetiségi pedagógus Budapesten. Szerencsére az Oktatási Minisztériumban vezető főtanácsosa, Kerner Anna sokat segített nekünk, ahogyan a komoly továbbképzéseket magukra vállaló főiskolák és az ELTE is. Az óvónők ügyében nem volt szeren-

csénk. Noha a Budapesti Tanítóképző Főiskolán a szerbekkel közösen próbálkoztunk, mégsem indult nemzetiségi óvónői szak. Így a soproni Benedek Elek Óvóképző ajánlatát fogadtuk el, melynek *kihelyezett tagozata indult az Akadémia utcában*, a székhelyünkön. Nem a kiskeresetű óvónők voltak tehát kénytelenek Sopronba, Bajára, Szekszárdra utazni, hogy tanulhassanak, szállást, ellátást fizessenek, hanem idehoztuk az előadókat. Ennek megfelelően rendeztük be az előadótermünket, amelyben nyelvtanfolyamok, továbbképzések és előadások egyaránt zajlottak. A székeket azóta már cserélnünk kellett, hamar elhasználódtak. Írásvetítő, tábla, padok is kellettek. Az elmúlt években átlagosan húsz-huszonnégy óvónő szerzett német nemzetiségi óvónői diplomát a munkája mellett. A fővárosiak mellett, Budapest környékéről, Pest megyéből, de még távolabbról is jöttek, akiknek jó volt a vonat- vagy buszösszekötötésük: Fejér, Nógrád, Komárom-Esztergom megyéből. Eddig 143 óvónő szerzett így német nemzetiségi óvónői diplomát és dolgozik jelenleg nemzetiségi óvónőként. Ez nem látványos, népviseletes, zenés rendezvény, ez kőkemény munka!

Azt hiszem, hogy az oktatásban sikerült a legjobban megvalósítanunk a programunkat, itt tudtunk leginkább komoly eredményeket elérni. Továbbra is problémát jelent azonban a felső tagozaton mutatkozó német nyelvi szaktanár-hiány.

Nagyon sikeresek a velünk egyidős *Vers- és prózamonddó versenyek*. Először a kerületek rendezik meg s az első helyezettek jutnak a budapesti döntőbe. Két éve már országos döntő is van a Német Nemzetiségi Gimnáziumban. Idén a budapesti gyerekek közül egy országos első, egy második és egy harmadik lett, de rajtuk kívül is többen értek el szép helyezést. A német nemzetiségi gimnáziumok *országos diák-színjátzó fesztiválját* tizenegy éve szintén mi rendezzük meg. A *pedagógusok kérésére Klubot indítottunk*, melynek keretében módszertani megbeszélésekre kerül sor (ki, mit és hogyan tanít?). Előadókat is vendégül láttak, amikor egy általánosan fontos kérdéssel szembesültek (pl. a megváltozott a közoktatási törvény kapcsán, vagy a népismeret oktatásával kapcsolatban). Az Országos Önkormányzaton keresztül benyújtott pályázatunkkal a Pedagógus Klub tagjainak, a fiataloknak a székhelyünkön Internet-hozzáférést is tudunk biztosítani. Évente adjuk át a legkiválóbbaknak – a személyekre mindig a kerületek tesznek javaslatot – „*Az év óvodapedagógusa, ill. német tanára*” címet, amely nettó 100-100 ezer forint pénzjutalommal jár együtt.

Ezt a kitüntetést a *Budapesti Németek Európa-napján kapják meg a pedagógusok*, ami akkor lett Európa-nap, amikor 2003 januárjában újra megalakultunk. Komolyan gondoltuk – s talán ebben a ciklusban meg is valósul –, hogy Pest megyével egy régiót alkotunk. Integrációs bizottságot hoztunk létre, hogy előkészítse a régióban folyó közös munkát. Részt veszünk egymás rendezvényein. Most is közösen indulunk a legközelebbi önkormányzati választáso-

kon, azért, hogy Budapest képviselőket tudjon küldeni az Országos Önkormányzatba.

A *kiadói tevékenységünk* gyümölcsei a kétnyelvű, Budapestet és a kerületekben élő németek történetét bemutató kiadványok, amelyeket természetesen anyagilag is támogattunk. Ma is fontosnak tartjuk a Magyarországi Német Írók és Képzőművészek Szövetsége által készülő kiadvány anyagi támogatását éppúgy, mint a Budaörsön nemrég avatott Emlékhely megvalósulásához való hozzájárulásunkat. Ott voltunk a Budapesti Német Színház megalakulásánál is. A támogatások félmillióssal összegeket jelentenek. A saját kiadásunkban megjelent „Németek Budapesten” című kötet 2,7 millió forintba került. Tavaly – a kerületekkel összefogva – sikerült *Michaelisz József* gyermekverseit megjelentetni a „*Varázscylinder / Zauberrhut*” című kétnyelvű kötetben, majd az ELTE Germanisztikai Intézetével közösen konferenciát szerveztünk a gyermekirodalom jelentős szerepéről, illetve annak hiányáról a nemzetiségi oktatásban.

Folyamatosan, minden évben pályázatot írtunk ki a nemzetiségi civil szervezetek számára. Az idén is 2,4 millió forintos keretösszeget szántunk erre, hiszen egyrészt tudjuk, hogy hátország nélkül nem lehet dolgozni, másrészt újra meg akartuk találni egymást ebben a nagyvárosban.

Most itt állunk a választások előtt, amelyben a civil szervezetekre igen fontos szerep jutott. *Tizenhét bejegyzett, aktív egyesület és mintegy harminc kultúr csoport – köztük iskolai táncsoprot, kórus – működik Budapesten.*

Évről-évre ott vagyunk a *Fővárosi Kisebbségek fesztiválján augusztus 20-án*. A Lánchíd pesti hídfőjénél, a Német Kultúregyesület szervezésében színes műsorban mutatkoznak be ilyenkor a kultúr csoportok, melyek azután a körmeneten is részt vesznek. A vidékiek megvárják az esti tűzijátékot is. Ezt a rendezvényünket hagyományosan dr. *Schiffer János* helyettes polgármester nyitja meg.

Az évet az „*Ifjú tehetségek Budapesten – Junge Talente in Budapest*” című rendezvényünkkel zárjuk. Ezen köszönjük meg a felkészítő tanárokat, a szülőket, a nagyszülőket segítségét. Ilyenkor fellépnek az országos versenyeken vagy fesztiválokon az év közben kiválóan szereplő ifjúsági és gyermekcsoportok. Ebben a ciklusban évente átadjuk „*A Budapesti Németsegért*” kitüntetést. Olyan személyiségeknek ítéljük oda, akik önzetlen munkájukkal gazdagították a kisebbségi közéletet, az oktatást, a kultúrát, s életútjuk példaként szolgál a fiatalok számára.

Eddigi kitüntetettjeink: *dr. Hahn György* professzor, *a Soroksári Német Nemzetiségi Táncgyűttes*, *dr. Kaltenbach Jenő ombudsman*, *Kerner Anna*, az Oktatási Minisztérium főtanácsosa és *dr. Schaeffer István*, a budapesti Német Nemzetiségi Gimnázium igazgatója.

Éveken keresztül próbáltunk a Főváros nemzetközi és német nyelvű testvérvárosi kapcsolataiban részt venni, hiszen más települések mellett *Berlin*, *Frankfurt* és *Bécs* is Budapest testvérvárosai. Eltelt néhány év – si-

kerek nélkül – aztán ennek is eljött az ideje: örömkre a programok szervezői ma már gondolnak ránk is. Küldöttségeket fogadtunk Frankfurtból, Berlinből, Ulmból, s már korábban is joggyakornokok több csoportját Németországból. Komolyan érdeklődnek a magyarországi németek élete, kultúrája, története és a Kisebbségi Törvény iránt. Az évek során számos partnerkapcsolat alakult ki a kerületek és német/osztrák városok, városrészek között. A diákcseré, egymás kultúrájának, nyelvének megismerése szempontjából s a civil kapcsolatok létrejötte miatt ez a közös Európa-házban ma már elengedhetetlen.

*Jó alkalom ez a konferencia arra, hogy köszönetet mondjak a Fővárosi Német önkormányzatban az elmúlt tíz évben tevékenykedett képviselőtársaimnak, a Fővárosi Közgyűlésnek, a Főpolgármesteri Hivatalban Meggyesné dr. Hermann Judit aljegyző asszonynak. Emlékezünk Nagy Lajosné, Rózsikára, aki megtanította nekünk, hogyan is készül egy költségvetés és köszönjük Galambos Gabriellának, Gál Zsuzsának, hogy még ma is segítenek, ha kell, mert hát kell... Köszönjük a Német Nagykövetség támogatását. Számos rendezvényünket évek óta hagyományosan ők nyitják meg. Éreztük, hogy nyomon követik munkánkat és ez számunkra igen fontos volt. Ha dr. Kaltenbach Jenőhöz fordulunk segítségért, mindig számíthatunk rá.*

*Az Országos Önkormányzattal a mai napig sikerült megőriznünk jó kapcsolatunkat. Négy képviselőnk tagja ennek a testületnek. Bár érezzük az úgynevezett Budapest-vidék ellentétét – amely bizonyos mértékben mesterségesen szított s valójában senkinek sem jó –, úgy gondolom, hogy meg tudtuk őrizni integritásunkat és ugyanakkor a közös munkához szükséges jó kapcsolatot is.*

*Tisztelettel kérek mindenkit, elsősorban a Fővárosi Közgyűlést és a jegyzői kart, hogy továbbra is támogassa munkánkat, erőfeszítéseinket, hiszen azok a multikulturális világváros, Budapest javát is szolgálják!*

*Az idei év a Kisebbségi és választójogi törvény módosulásának jegyében, a választásokra való felkészüléssel és felkészítéssel telt és telik el. Heizer Antal elnökünk megnyitójában már a tavalyi Európa-napunkon beszélt a legfontosabb változásokról, de a téma ma idősebb, mint bármikor.*

*A módosított Kisebbségi Törvénnyel és az új választási rendszerrel lezárul egy szakasz a fővárosi kisebbségi önkormányzatok életében. Fogalmazhatnék azonban úgy is,*

*hogy új szakasza kezdődik el. Nyilván lesznek olyan elnöktársaim, akik ezt a témát hangsúlyosabban érintik, hiszen a fővárosi önkormányzatok működésében is változások következtek és következnek be.*

*Többször kértük a Közgyűlést, az Emberi jogi Bizottságot, hogy változtasson az „egyenlősdi” felfogásán, amikor a támogatásokról dönt. Más egy-egy kisebbség helyzete, létszáma, feladata, elvégzett munkája, a Közgyűlés mégis fillérre azonos összegű támogatást szavaz meg minden évben a kisebbségi önkormányzatok számára, és így oszt a Bizottság, az Esélyegyenlőségi Alaphoz benyújtott pályázatokra. Ebben a ciklusban tapasztaltunk először differenciálást a cigányokat illetően, amivel egyet is értettünk. A módosított új törvény most lehetővé teszi a feladatok szerinti differenciálást, ezért arra kérjük a Fővárosi Közgyűlést, hogy éljen vele! Ez is a demokrácia része. Van viszont egy kérésünk, amelyben valamennyien egyetértünk: az induláskor, azaz tizenegy éve egymillió forintot kaptunk az irodáink, az előadó- vagy tárgyalótermünk berendezésére. Azóta minden elhasználódott, sok minden változott. Például elektronikus úton kapjuk a meghívókat és napirendeket a Közgyűlésre és így tovább. Egy bő évtized után kérünk egy újabb, egyszeri támogatást, az irodáink berendezésének, felszereltségének felújítására.*

*Az elmúlt tíz évben megtanultuk, hogyan kell kilenc különböző felfogású, korú, nemű, foglalkozású és pártállású embernek egy azonos célért, közösen dolgoznia. Göröngyös volt az út, ha ez az előadásomból nem is hallatszott ki. Azt mondtuk, hogy a testületi ülésen, a rendszeresen megrendezett Budapesti Fórumokon mindenről lehet és kell őszintén beszélni, vitatkozni, de kifelé egységes álláspontot kell képviselnünk. Erre a ciklusra ez már nem csupán a „lozungok” szintjén, hanem igazán megvalósult. Megtanultunk összekapaszkodni, amikor veszélybe kerültek az iskoláink-óvodáink. Eredményesen! Összekovácsolódtunk.*

*A Fővárosi Német Önkormányzat úgy áll az elkövetkezendő választások elé, hogy megtette, ami erejéből tellett, vannak eredményeink – elsősorban az oktatásban – és reményeink szerint ezek visszafordíthatatlanok.*

*Lehetne több eredmény is? Igen. Biztosan. Ennek az alapjait raktuk le az elmúlt évtizedben, itt Budapesten.*

*Jó munkát kívánok az utánunk következő Fővárosi Német Önkormányzatnak!*

**Bajtainé Mayer Éva**  
elnök

# „Az új hazában is gyökeret tudtunk verni”

A Fővárosi Görög Önkormányzat 1995 óta működik. Testületünk kilenc tagú. Két cikluson keresztül, 1995-2002 között elnökünk *Alevra Anna* volt, majd 2003-ban *Koránisz Laokratiszt* választották meg.

A 2001. évi népszámlálás során görög nemzetiségűnek 2 509 fő, görög anyanyelvűnek 1 821 fő vallotta magát. A görög nemzetiségi kulturális értékekhez, hagyományokhoz kötődők száma 6 140 fő, míg 1 974 fő nyilatkozott úgy, hogy családi, baráti körben használja a görög nyelvet. Idegen nyelvként 2 860 fő beszéli a görög nyelvet Magyarországon, és 366 személy volt az, aki csak az anyanyelvén, vagyis görögül beszélt. A 2001. évi népszámlálás során ugyanakkor a kisebbségi kötődéssel párhuzamosan feldolgozásra került állampolgársági adatok szerint a görög nemzetiségűek között több mint 80% volt a magyar állampolgár (1 775 fő). A görög anyanyelvűek csoportját is hasonló arányban alkotják magyar állampolgárok (1 459 fő), és 462 fő nem rendelkezik magyar állampolgársággal. A külföldön született görögök száma 1 290 fő, ez a nevesített görög kötődést vállalók 19,49%-a.

A 2003-as önkormányzati választásokon 19 kerületben alakult meg görög kisebbségi önkormányzat. Céljainkat a fent említett közösség nyelvének, hagyományainak, identitásának megőrzése és ápolása határozza meg.

- Ebből fakadnak főbb tevékenységeink, amelyeket a *Görög Országos Önkormányzattal, a kerületi kisebbségi önkormányzatokkal, illetve civil szervezeteinkkel szoros együttműködve* valósítunk meg. Ez azt jelenti, hogy kölcsönös segítséget nyújtunk programjaink megvalósítása céljából a szervezés és a finanszírozás területén. Ezáltal gazdagabbá tesszük a görög kulturális életet a fővárosban. Néhány példát említenék: táncházak a Ferencvárosban és Csepelen, görög nyelvű filmek vetítése a Józsefvárosban, testvérvárosi kapcsolatok, kirándulások, a magyarországi görög emlékhelyek meglátogatása.

- Nagy fontosságot tulajdonítunk *nemzeti ünnepünk méltó megünneplésének*, amely a hagyományápolás és az identitás megőrzésének egyik legfontosabb eszköze. A legfontosabbak: 1821. március 25-én kezdődő görög szabadságharc, OXI, az 1940-es nemzeti ellenállás, EAM – EPON: a fasiszta megszállás elleni küzdelmek ünnepei, amelyek az elmúlt évek során különböző helyszíneken zajlottak (Almássy téri Szabadidőközpont, Petőfi Csarnok, Kongresszusi Központ, Corvinus Egyetem), ahol rendszeresen fellépnek művészeink, zenekaraink, táncegyütteseink, és iskolánk növendékei. Nagy örömünkre szolgál, hogy ezeket a rendezvényeket nemcsak az itt élő görög közösség tagjai, hanem fővárosi magyar honfitársaink is látogatják.

- Az elmúlt 11 évben nagy sikerrel bonyolítottak le



a Fővárosi Görög Önkormányzat anyagi támogatásával a *Görög Orthodox Húsvét* rendezvényei, melyeket hol Budapesten, hol Beloianiszban rendeztük meg.

- Fővárosi iskolánk növendékei minden évben részt vesznek a *Nemzetek Karácsonya* rendezvényen.

- A fővárosban minden évben megünnepeljük az újesztendőt a hagyományos görög *Vaszilopita* felvágását.

- Rendkívüli jelentőséget tulajdonítunk anyanyelvünk megőrzésének, ápolásának. Ezért 1996 óta minden évben a Fővárosi Görög Önkormányzat egymillió Ft-os összeggel támogatja a *12 Évfolyamos Kiegészítő Görög Nyelvoktató Iskolát*, melyet az elmúlt tanévig ösztöndíj formájában kapott meg az iskola 20 legjobb növendéke, ösztönözve ezzel őket továbbra is a görög nyelv ápolására, tanulására. Idén is ezt az összeget az iskola egy összegben kapta meg, mint támogatást.

- A fiatalabb nemzedék görög identitásának megőrzése érdekében támogatjuk a *Görög Ifjúsági Egyesület* nyelvi táborait, illetve sportrendezvényeit, de nem feledkezünk meg az *idősebb generációról* sem. Támogatjuk a nyugdíjas klubjukat és az országon belüli *kirándulásaikat*, melyek során felkeressük azokat a településeket, gyermekotthonokat, ahol mint menekült kisgyermekeket befogadták őket: *Fehérvárcsurgó, Hőgyész, Dég, Balatonalmádi, Balatonkenese*.

- Jók a kapcsolataink *alapítványainkkal*, együttműködési megállapodásokat kötöttünk velük, és kölcsönösen segítjük egymás tevékenységét:

- *Olympos Időskorúakért Alapítvány*, mely az időskorúak megsegítéséért jött létre, tevékenysége kiterjed az időskorúak meglátogatására, problémáinak kezelésére.

- *Görög Ház Alapítvány*, melynek célja egy görög kultúrközpont létesítése Budapesten

*Görög Kultúráért Alapítvány*: a mai görög kultúra magyarországi megismertetése görögországi művészek meghívása révén.

- Kiemelkedően jók a kapcsolataink a *civil szervezetekkel*:

*Magyarországi Görögök Kulturális Egyesülete*, mely a magyarországi görögök legrégebbi szervezete. Syllagos néven 1950-ben alakult, majd 1982-ben min Kulturális Egyesület működik tovább.

Magyarországi Görögök Kutatóintézete

Görög Könyvtár

*MEASZ Görög Tagozat*, mely ápolja a magyar és görög antifasiszták és ellenállók eszméit és hagyományait.

*Karatidák Görög – Magyar Nők Kulturális Egyesülete*, akik kórusukkal minden rendezvényünket színebbé tesznek.

*Ellinizmosz Egyesület*, amely táncegyüttes a kultúrájukat ápoló görög asszonyok révén jött létre.

*Helidonaki*: az iskolás korú görög fiatalok táncegyüttese

*Iliosz táncegyüttes*: nemcsak Magyarországon, hanem a világ számos országában terjeszti a görög néptánc kultúráját.

Részt veszünk a Görögországból érkező tánctanárok, koreográfusok ellátásának finanszírozásában, részben pályázatok írása révén.

- Számos görög zenét játszó zenekar is működik fővárosunkban, melyek élvezik támogatásunkat: *Sirtos, Mydros, Palio Buzuki, Maskarades, Kollatosz Jorgosz és zenekara, Stefanidu Janula és zenekara*.

- Kiemelkedően foglalkozunk *kulturális életünk* felpezsdítésével:

A görögség életében kiemelt rendezvény volt *1998-ban a Görög Kulturális Napok* rendezvénysorozat, melyet önkormányzatunk támogatott. Ennek keretében egy héten át minden este görög filmeket láthatott a nagyközönség különböző fővárosi filmszínházakban, illetve a Vigadóban egy héten keresztül Magyarországon élő neves görög művészek kiállításai voltak láthatók. Görögországból is meghívunk neves zenekarokat és táncegyütteseket.

Nagy segítséget nyújtottunk művészeinknek kiállítások rendezésében, katalógusok megjelentetésében (Dzordzoglou Jorgosz, Szt Stefanou Szt Stefanosz, Xidou Evdoxia, Orbán Katalin, Papahrisztosz Andreasz, Papageorgiou Szteliosz, Papageorgiou Andrea)

- Különös fontossággal bír számunkra a *görög írott nyelv* közvetítése Magyarországon élő görögök számára, ezért 1995-től *Enimerotiko Deltio* néven kéthavonta jelent meg kétnyelvű hírújságunk, amit 2003 óta *Ellinizmosz* néven havonta 1500 példányban adunk ki.

- A másik igen fontos sajtóorgánunk a *Kafeneio* kétnyelvű irodalmi folyóirat, mely a Fővárosi Görög Önkormányzat támogatásával negyedévente jelenik meg.

- A Fővárosi Görög Önkormányzat otthont adott több *neves görögországi személyiségnek*, többek között ide látogatott a Görög Köztársaság elnöke, a görög miniszterelnök, a görög parlament elnökasszonya, illetve több görög miniszter, továbbá a Görög Orthodox Egyház Konstantinápolyi Patriarchája is megtisztelt bennünket. Ellátogatott hozzánk a ciprusi parlament elnökének vezetésével a ciprusi pártok elnökeinek küldöttsége is.

- Mostani ciklusunkat két neves rendezvény fémjelzi:

2003-ban a Józsefvárosi Görög Önkormányzattal közösen *emléktáblát* állítottunk a *Dohánygyár* épületének falára, ahol az első menekült családok új otthonra leltek a polgárháború után. Ezt a rendezvényt kulturális program kísérte.

Mégis kevésnek éreztük ezt a gesztust, és szeretnénk volna méltóbb módon megköszönni a magyar államnak azt a gondoskodást, szeretetet, amivel bennünket, menekülteket, gyerekeket és felnőtteket fogadott. A köszönet nem váratott sokáig magára. 2005 szeptember 15-én nagyszabású kiállítást rendeztünk az V. ker.-i Görög Önkormányzattal, *Köszönjük Magyarországnak!* címmel azokból a korabeli fényképek közül, amelyeket *Raptisz Jannis* honfitársunk gyűjtött össze. Ezzel a rendezvénnyel az 1948-49-ben Magyarországra menekült görög gyerekek köszönetet mondtak a magyar népnek.

Végezetül egy kérést szeretnék megfogalmazni: annak idején a Görög Országos Önkormányzattal együtt kaptunk helyiséget, most, 11 év után, sokoldalú tevékenységünk révén kinőttük a 378 m<sup>2</sup>-es terület kereteit (irodák- a két önkormányzat, GIE, Görög Kutatóintézet, iskola, könyvtár, stb.) Sokban segítené további munkánkat, ha új helyiséget tudnának biztosítani számunkra.

**Koranisz Laokratisz**  
elnök

# „Történelminek mondható évtized”

A szerbek vallási és nemzeti közösségként legalább hat évszázada élnek Budapesten. *A történelem során Buda és Pest az egyetemes szerbség egyik legfontosabb kulturális, szellemi s gazdasági központja volt. A fővárosban számos szerb műemléket és történelmi emlékhelyet találunk. Sajnos, az építészeti legérdekesebbet, az egykori budai szerb városnegyedet, a Tabánt az 1930-as években elbontották, a budai szerb ortodox székesegyházat, a főváros egyik legszebb barokk építészeti emlékét pedig a Rákosi-diktatúra idején, 1949-ben rombolták le. A szerbek önkormányzatisága, kulturális autonómiája nem egy évtizedre, hanem több mint négy évszázadra tekint vissza Budapesten. A Tabán külön településrészi (szerb) önkormányzatot alkotott, s a pesti, illetve budai szerbeknek sokáig külön szenátori helyet biztosítottak a városok önkormányzatában.*

Ma pár ezer szerb él Budapesten. Jelentős részük 1990-től települt át a volt Jugoszlávia területéről. Számukat többszörösére növelik a szerb kultúrához, nyelvhez, zenéhez közvetlenül kötődő fővárosiak. A magyarországi szerbség közel fele él Budapesten és környékén. Ez a közösség életmódjában és kulturális szükségleteiben is eltér az országos átlagtól, hiszen érdeklődése és ízlése urbánus, jól kapcsolódik a város multikulturális jellegéhez. *Budapesten működnek a magyarországi szerbek legfontosabb intézményei, szervezetei is, de itt él a magyarországi szerbek íróinak, költőinek, képzőművészeinek, zenészeinek, zeneszerzőinek és színművészeinek, valamint tudósainak is a legnagyobb része.*

A mai jogi környezetnek megfelelő szerb nemzetiségi önkormányzati szerv, a *Szerb Fővárosi Önkormányzat (a SZFÖ)* 1995. januárjában jött létre, amikor először nyílt alkalom kilencfős képviselőtestületének megválasztására. Első alkalommal önkormányzatunkat közvetlenül, választói gyűlésen választottuk meg, mivel a fővárosi szerbség nem tagozódik kerületi közösségekre. A jogi szabályozás kényszere miatt, az anyagi-politikai előnyöket is mérlegelve, a következő két választáson 1999-ben és 2003-ban azonban közvetve választottuk meg a fővárosi önkormányzatunkat. Először 14 (1998/1999), illetve 16 (2002/2003) kerületi szerb kisebbségi önkormányzatot választottunk, majd a 70, illetve 80 elektor saját soraiból hozta létre a kilencfős fővárosi testületet. Az önkormányzat elnöke a kezdetektől *Rusz Borisláv* középiskolai tanár.

A kisebbségi törvény két alapvető feladatot bízott az olyan helyi kisebbségi önkormányzatokra, mint amilyenek a fővárosiak. A budapesti kisebbségi (esetünkben a szerb) közösség érdekeinek képviselését a fővárosi önkormányzatnál, valamint a kisebbségi kulturális autonómia megvalósítását a kultúra, az oktatás, a média terén végzett tevékenység útján. Természetesen, ehhez megfelelő adminisztratív és



testületi működést kellett kialakítani. A SZFÖ a 1995-2005 közötti tizenegy éves időszakban 89 ülést tartott és 597 határozatot hozott.

A működés feltételeinek kiépítése során és a nemzetiségi érdekvédelemnek a budapesti szerb iskolát érintő kérdéseiben – a Főpolgármesteri Hivatal konstruktív hozzáállásának is köszönhetően – a SZFÖ jelentős sikereket ért el.

A kulturális autonómia és önkormányzatiság – az adott jogi körülmények között – az évenként a Fővárostól hagyományápolásra kapott 3-4 millió forint saját hatáskörben való szabad felhasználásában, a kisebbségi képviselők, testületek önálló megválasztásában, valamint a fővárosi nemzetiségi iskolák igazgatója kinevezésekor gyakorolt egyetértési jogban merül ki. Meg kell állapítanunk, hogy jelenleg nincsenek meg az anyagi (és ebből is következően, a szakmai-személyi) feltételei a nemzetiségi kulturális tevékenység további intézményesülésének, a komolyabb, rendszeresen működő fővárosi szintű szerb kulturális és más intézmények létrejöttének, miközben ezek előkészítése a 2003-2007-es ciklus első három évében megtörtént. Ez a probléma csak úgy lenne megoldható, ha változna a Fővárostól kapott anyagi támogatás és sokkal szorosabb együttműködés jönne létre a kerületi szerb önkormányzatokkal. Nincsenek meg ugyanakkor a jogi feltételei sem a valódi fővárosi szintű kisebbségi önkormányzatiságnak, amihez számos eszköz (hatáskör és független bevételi forrás) hiányzik.

Mégis, azt kell mondanunk, hogy *az elmúlt egy évtized alapvetően sikeres volt.* Elsősorban a kultúra és a hagyományok ápolásában, valamint a közösségépítés terén értünk el számottevő eredményeket. Míg a Szerb Fővárosi Önkormányzat létrejötte előtt egyesületi formában nem sikerült megszerveznünk a helyi szerbséget, ma már joggal beszélhetünk *budapesti szerb közösségről*, annak újbóli kiépüléséről, az anya-

országból frissen betelepültek jelentős részének integrálásáról. Ebben az önkormányzat mellett természetesen a horvátokétól különváló budapesti szerb iskolának, a Tabán együttesnek és a megújuló budapesti szerb egyházközségnek is jelentős szerepe volt. Azt is megállapíthatjuk, hogy Budapest igen gazdag kulturális palettáján a roma és a nem taxált zsidó kisebbség kivételével nincsenek jelen jól láthatóan a nemzetiségek, még az oly jelentős fővárosi hagyományokkal rendelkezők sem, mint a német vagy a szerb. Jellemzőnek tartjuk, hogy a Főváros még az olyan, kiválóan kínálkozó alkalmakat sem tudta kihasználni, mint a Nemzetiségi Színházi találkozót.

Az elmúlt évtizedet olyan történelminek is mondható események jellemezték, mint 1997-ben az önállóvá vált budapesti szerb iskola felújított és kibővített épületegyüttesének ünnepélyes átadása, vagy Szerbia 1999-ben történt NATO-bombázása, majd az ennek következtében érkező szerbiai menekültek fogadása és megsegítése a Fővárosi Önkormányzat közreműködésével. A SZFÖ tevékenysége – a nem mindig kedvező nemzetközi körülmények között is – rendkívül szerteágazó volt. Felélesztettük a hagyományos Szent Száva napi ünnepeket (január 27.) s megemlékezünk Szt. Vid napjáról (június 28., mindkét esetben az országos önkormányzattal közösen). Kialakítottuk Az 1690-as nagy szerb bevándorlásra emlékező-emlékeztető Szeoba Napja (november 19.) megtartásának szokását is, de megünnepeljük a modern szerb államiság napját, Sretenje ünnepét is (február 15.). Támogatva a budapesti szerb ortodox egyházközséget, közösen tartjuk meg a pesti szerb templom búcsúját, Szt. György napját (május 6.) is. Segítettük a pesti szerb ortodox templom felújítását. A vallási-egyházi élethez kapcsolódóan, a SZFÖ humanitárius akciókat is szervezett. A 2004. márciusi szerbellenes koszovói pogrom után például pénzadományokat gyűjtöttünk a fővárosban és környékén élő szerbek körében. Az összeadott pénzt a gettóban élő koszovói szerb közösségek megsegítésére fordítottuk. A Zuglói Szerb Önkormányzat által szervezett első PESTaFEST (határon túli, nemzetközi regionális szerb dokumentumfilm fesztivál) támogatása viszont a kerületi szerb önkormányzatokkal való együttműködés szép példája. Tekintettel arra, hogy a közösség jövője a fiatalok megnyerésétől és közösségi integrációjától függ, a SZFÖ különös figyelmet szentel a fővárosi és a Budapest környékén élő szerb ifjúságnak: *középkolai és felsőfokú ösztöndíjakat adományoz* (évi négyet-ötöt), támogatja a *nyári szerb gyerektáborokat*, a *Tabán folklórcsoport* és a budapesti szerb iskola munkáját, *„Sarena barka”* címmel szervez havonta játszóházat a szerb gyerekeknek a *Vogue Étteremhajón*. A SZFÖ – a Szerb Tudományos és Művészeti Akadémiával együttműködve – számos magyarországi szerb kutatási és tudományos projektet támogatott, illetve bonyolított le. Elindítottunk egy regionális, kisebbségi tematikájú nemzetközi tudományos konferencia-sorozatot is. Gazdagnak

mondható az önkormányzat kiadói tevékenysége is: az elmúlt időszakban kilenc önálló és hat közös kiadványt jelentetett meg, mintegy tíz könyv megjelenését támogatta. Ezek közül a legsikeresebbnek, *Vujicsics Sztoján „Pest-Budai szerbek”* című munkája bizonyult, amelyet a Fővárosi Önkormányzattal közösen, három nyelven (szerbül, magyarul és angolul) adtunk ki. A legutóbbi választási ciklusban a SZFÖ különös figyelmet fordított nemzetközi kapcsolatainak fejlesztésére. Jelentős sikernek könyveljük el a 2000. októberi szerbiai fordulat utáni első belgrádi polgármester Radmila *Hrustanovic* asszony budapesti látogatásának előkészítését, a két főváros közötti közvetítő munkát s a *„Szerbek Közép-Európa városaiban”* projekt 2004-es beindítását. Ennek keretében a térség határon túli – különösen az egykori Habsburg-monarchia területén levő – városai szerb közösségeinek együttműködését kívánjuk kiépíteni. A projektet ezen európai városok és Budapest kapcsolatai fejlesztésének szolgálatába igyekszünk állítani. Idén kötöttünk együttműködési megállapodást a Zágrábi Szerb Nemzetiségi Tanáccsal. Az utóbbi évek intézményesülési folyamatának eredményének tekinthetjük az 1977-ben alapított Budapesti Szerbek, Horvátok és Szlovének Klubja szerb szekciójának befogadását. A Budapesti Szerb Kulturális Klub 2000-től a SZFÖ égisze alatt működik és évi 20-30 rendezvényt bonyolít le. Elkészült a SZFÖ honlapja is (2005), amely az előkészületben levő fővárosi szerb internetes újságnak és az évente tíz alkalommal megjelenő *„Budimpeštanski ritam”* című fővárosi szerb lapnak is az alapját képezi. A szerbiai kulturális tárca segítségével megtörténtek egy fővárosi szerb rádióadás elindításának technikai előkészületei. Mindezek a média-fejlesztési célok – a közeljövő nagy feladatához: a Magyarországi Szerb Színház és a Budapesti Szerb Kulturális Klub méltó elhelyezéséhez hasonlóan – nem válhatnak azonban valóra – a Fővárosi Önkormányzat hathatós támogatása nélkül.

A Fővárosban élő nemzetiségek számára az a fő kérdés, hogy Budapest olyan olvasztótégelyként működik-e majd, amely a vidéken élőket is fokozatosan magába szippantva hozzájárul e közösségek minél gyorsabb asszimilációjához, vagy e kisebbségi csoportokat integrálva és megjelenítve multikulturális világvárosi arculatot öltve, modernizációjuk színtereként járul hozzá a fennmaradásukhoz.

Az utóbbi megvalósításához elengedhetetlen a Fővárosi Önkormányzat és a budapesti nemzetiségi önkormányzatok minden eddiginél erőteljesebb, sokoldalúbb és időtálló távlatokat felvázoló együttműködése. Ennek részeként:

- a legutóbbi, 2005. évi kisebbségi törvénymódosítás fővárosi kisebbségi önkormányzatokat hátrányosan érintő, jogfosztó rendelkezéseinek megváltoztatására (a letelepedett külföldi állampolgárok kisebbségi szavazati jogának visszaadására, a fővárosi kisebbségi önkormányzat létesítése feltételeinek enyhítésére, az egyetértési, a szabad nyelvhasználati



és önálló üléselési jog helyreállítására stb.) lenne szükség.

- Az érdekképviseleti tevékenységet ki kell fejleszteni az adott nemzetiség egész fővárosi egzisztenciájára.

- El kell érni a fővárosi kisebbségi önkormányzatoknak a fővárosi közgyűlés és bizottságainak munkájában való érdemi részvételét.

- A nemzetiségeknek meg kell jelenniük, jelen kell lenniük a főváros kulturális arculatában és közéletében. Ennek érdekében közös és hosszú távú tervezés szükséges, beleértve a megfelelő eszközök hozzárendelését is.

- Biztosítani kell a kisebbségi önkormányzatok érdemi részvételét a főváros nemzetközi kapcsolatainak építésében, illetve ápolásában.

- Bővülő tevékenységükre és az intézményesülésre tekintettel, fejleszteni kell a fővárosi kisebbségi önkormányzatok finanszírozását.

- Szükséges egy évenként értékelő – az együttműködésről, a fővárosi kisebbségi lét egy-egy fontos összetevőjének helyzetéről és kilátásairól szóló – tanácskozás rendszeres megtartása is.

Az elmúlt évtized tapasztalatai, a megalakulásról, a „gründolásról” szólnak. Ugyanakkor egyértelművé teszik, hogy tíz év múlva csak akkor számolhatunk majd be újabb fejlődésről, ha megvalósítjuk az itt vázolt együttműködési feladatokat.

**Lásztity Péró**  
alelnök

---

*Zsigó Jenőnek, a Fővárosi Cigány Önkormányzat elnökének beszámolóját – a vele történt egyeztetés alapján – ezúttal terjedelmi okokból nem tudjuk közölni. A szervezők ígérete szerint a konferencia teljes anyaga könyv alakban is megjelenik.*



**Bajtai László** felvételei